ронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

Бурят-Монголой ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй
овно Соведэй, ВКП(б)-гэй Улан-Удын горкомой орган

№ 120 (631.), июниин 20 среда 1951 он

Сэн 20 мүнгэн.

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

…найрамдалай түлөө тэмсэл— …адуудай шухала хэрэг мүн

…хэ табан державануудай— …ын Холбоото Штадуудай, … Союзай, Хитадай арадай …кын, Великобританиин ба …ин хоорондо эб найрамда… …кт баталуулха тухай Хан… … өөһэдынгөө гарнуудые …ь арюун хүсэлтэй бүхы …е Эб найрамдалай Бүхэ… Соведэй уряагай гара… хойшо дүрбэн һа…уу саг үнгэрбэ. Капиталай …та эб найрамдалай тала …дые шангаар мүрдэжэ …е һаань, Эб найрамдалай …хэйн Соведэй уряа хадаа …бүмбэрсэгэй бүхы зүг …даар таража, олон …эгээлэй хүнүүдэй сэдьхэл …ошоно.

…эхеэр Копенгагенда боло…дани дээрээ Эб найрамда…эдэлхэйн Соведэй бюро…аһан шиидхэбэринүүд эб …алай Пакт тухай Хандал… табюулха кампанида …үүргэ гүйсэдхөө. Сэрэгэй …үдэй ургалта ба яаралтай…сэглэлгэ хадаа дайниис …гүй болгожо болохо, теэд …табан державануудай хоо… найрамдалай Пакт бата… тула ябуулагдажа байгаа …эйн кампани хадаа эб …алай хэрэгэй илалтада ту…айна гэжэ Эб найрамдалай …эйн Соведэй бюро тэмдэг… Пактда бүхы оронууд …ка болохо байна. …йрамдалай Бүхэдэлхэйн …даа арюун хүсэлтэй хү…андажа, эб найрамдалай …алуулха тухай хандалга…ан, тэрээндэ өөһэдынгөө …е табихыень, тиин амга…далда арадуудай дабагда…ратай байһые гэршэл…алһан байна.

…йрамдалай тала баригша…лөөндэ эсэргүү полицей…рессинүүдэй ябуулагдажа …эмсэл дундуур капиталис… оронуудта эб найрамдалай …эмсэгшэдэй зэргэнүүд ур… бэхижэжэ байна. Ита…емократическа хүсэнүүд …үнгэргэдэһэн муниципаль…алтануудта бэеэ даанхай … түлөө, бата бэхи эб …алай түлөө, империалис…дай үүдхэгшэдэй хорото …үүдтэ эсэргүү тэмсэлэй …доро хабаадаһан байна. …ин ажалшад ба бүхы түрүү …парламентда һунгаха һун…үдта национальна бэеэ … байдалай, хилээмэнэй, … ба эб найрамдалай түлөө … лозунг доро хабаадажа …

…н Германида эб найрам…ала баригшадай ургажа …эдэбхинь боннско заса…ай ба тэдээнэй американо…ка эзэдэй зүгһөө хэгдэжэ … терророй ба репрессиин …үүд дотор хэгдэжэ байгаа …аризацида эсэргүү бү…дай асуулта соо ха… Арадай асуултын Баруун Германиин ре…изацилгада эсэргүүгээр …ка демократическа рес…ын арад зоной нэгэн һана…лосовалһан ябадал болбол … Германиин эб найрамда…а баригшадые зоригжуулна.

…йрамдалай тала баригша…хан үнгэргэгдэһэн бүхэ…ка конференци хадаа ам…айдалай түлөө тэмсэжэ …орон соохи хүсэнүүдые нэ… жагсааха ба эдэбхитэй … ябадалда туһалһан байна.

…дын эб найрамдалай тала …ад хадаа Копенгагенда … Эб найрамдалай Бүхэ… Соведэй майска сессиин …бэридэ эб найрамдалай …ухай петицинүүдтэ гараа … кампание нилээд ехэ хүсэ…гон харюусаа.

… найрамдал хамгаалгын … комитет амгалан байдал …гын нютагуудай арба … комитедүүдые эмхидхэхэ, …а болохо эб найрамдал …гын японско конгрессэй … хүрэтэр Эб найрамдалай …хэйн Соведэй Хандалгала …иллион гар табюулха гэжэ …

…лан байдалай түлөө тэмсэ…онтын ургэдэжэ байһан … эб найрамдалай Пакт бата…луулха тухай Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй хандалгада гар табюулха кампаниин амжалтанууд тухай мэдээсэлнүүд дэлхэйн тон холын зүг зубхисуудһаа үдэр бүхэндэ абтажа байна

Тэмсэжэ байгаа Вьетнамда сэрэгэй албахаагшадай конференци үнгэргэгдөө, конференцидэ хабаадагшад бултадаа. Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй Хандалгада гарнуудаа табяа. Эб найрамдал баталуулхын түлөө гар табюулха кампани Индонезидэ үргэнөөр дэлгэрээ. Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй Хандалгала гар табюулга Латинска Америкын оронуудта үргэдэжэ байна. Аргентинэдэ эб найрамдалай тала баригшэд Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй Хандалгада хоёр зуу мянгаһаа дээшэ хүнүүдэй гарнуудые табюулаа, октябрьда үнгэргэгдэхэ Аргентинын эб найрамдалай тала баригшадай национальна гурбадахи конгрессэй нээгдэхэ хүрэтэр гурбан миллионһоо доошо бэшэ хүнүүдэй гарнуудые табюулха гэжэ хараалаа. Мексикэдэ май соо үнгэргэгдэһэн эб найрамдал хамгаалгын национальна нэгэдэхи конгресс хадаа эб найрамдалай Пакт баталуулха тухай Хандалгада гар табюулха кампаниин амжалтада илангаяа ехээр туһалһан байна.

Америкын Холбоото Штадуудта амгалан байдалай түлөө тэмсэл улам хүсэтэй боложо, эб найрамдалай тала баригшадай эдэбхи улам ехэ боложо байна. Чикагода үнгэргэгдэхэ эб найрамдал хамгаалгын конгресстэ бэлэдхэл ябуулагдажа байна. Кореядэ боложо байгаа дайнда эсэргүү протестнүүдэй улам ургажа байһан ябадал американска арадай эб найрамдал тээшэ эрмэлзэжэ байһыень гэршэлнэ. «Юнайтед стейтс стил корпорейшн» ба «Рипаблик стил» гэжэ Чикагодахи кампанинуудай мэдэлэй булад хайлуулгын заводуудай олон хүдэлмэришэдһөө асууһан асуулта хадаа энэ предприятинуудай хүдэлмэришэдэй 92 процентнь Кореядэхи дайниие болюулхын, американска сэрэгүүдые тэндэһээ гаргажа асархын түлөө байна гэжэ харуулаа.

Эб найрамдалай Пакт тухай Хандалгада гар табюулха кампани арадай демократиин оронуудта, Хитадай арадай республикада ехэхэн дэбжэлтэтэйгээр үнгэргэгдэжэ байна. Хитадай арадай республикада хоёр зуун табин миллионһоо дээшэ хүнүүд Хандалгада гарнуудаа табяад байна. Һаяхан Польшодо үнгэргэгдэһэн национальна плебисцидэй дүнгэй ёһоор, эб найрамдалай Пакт баталуулха тухай Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй Хандалгада 18 миллионһоо дээшэ хүнүүд гарнуудаа табяа. Хандалгада гар табилга Румынида, Албанида ба Венгридэ амжалтатайгаар үнгэргэгдөө. Хандалгада гар табюулха кампани Чехословакида ба Болгарида дүүргэгдэхээ байна.

Эб найрамдалай тала баригшадай бүгэдэарадай хүдэлөөн хадаа мүнөө саг үеын хүсэн түгэлдэр хүдэлөөн мүн. Бүхы оронуудта арюун хүсэлтэй олон зуун миллион хүнүүд өөһэдынгөө зэргэнүүдые нигтаруулна, һэрэмжэеэ дээшэлүүлнэ, эб найрамдал хамгаалан, империалистическэ дай үүдхэгшэдтэ эсэргүүсэн улам эдэбхитэйгээр тэмсэнэ. Героическа советскэ арад болбол эб найрамдалай түлөө тэмсэлшэдэй агууехэ армиие толгойлон ябана. Советскэ арадтай хамта хитад арад, арадай демократиин оронуудай ажалшад, бүхы прогрессивнэ хүн түрэлтэн эб найрамдалай түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэнэ. Эб найрамдалай түлөө тэмсэлшэдэй алдарта һайхан туг дээрэнь агуехэ Сталинай: «Эб найрамдал сахилгын хэрэгые арадуудай өөһэдынгөө гарта абажа, тэрээниие эсэстэнь хүрэтэр аршалан хамгаалаа һаань, амгалан байдал сахигдаха ба батадхагдаха» гэһэн сэсэн мэргэн үгэнүүд бэшэгдэнхэй. Дайнда эсэргүү тэмсэжэ байгаа эб найрамдалда дуратай арадуудай хүдэлөөн энэ туг доро ургажа ба үргэдэжэ байна, тэдээнэй нэгэдэл ба нигта жагсаал эб найрамдалай түлөө тэмсэл доро бэхижэжэ байна.

(«Правдын» июниин 17-ной түрүү бэшэгһээ).

Колхозуудай сабшалан ба таряалан дээрэ

Республикын аймагуудта сабшалангай газар һайжаруулха хүдэлмэриин ябаса тухай

БМАССР-эй хүдөө ажахын Министерствын 1951 оной июниин 15-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр).

Аймагууд	Үтэг хэлгэ	Наг шэбхэ зөөлгэ	Үһалууриин сетьһээ уһалалга
Түнхэнэй	251,3	83,4	14,3
Закаменай	164,9	117,6	137,8
Курумканай	115,2	105,8	96,0
Сэлэнгын	76,0	79,2	98,4
Баргэжанай	75,2	62,7	56,9
Хорини	68,7	71,6	106,5
Торини	66,6	78,9	99,2
Хэжэнгын	57,8	61,5	140,3
Заиграйн	55,7	63,1	105,2
Иволгын	49,8	67,3	100,2
Яруунын	45,4	62,9	19,5
Зэдын	41,9	42,0	122,2
Мухаршэбэрэй	41,3	50,8	100,1
Кяхтын	41,0	18,1	151,5
Бичурын	36,0	78,2	75,8
Прибайкальска	35,5	91,0	102,1
Байкало-Кударын	25,6	27,2	—
Кударын	17,4	36,5	117,0
Тарбагатайн	13,0	139,8	100,4
Кабанскын	5,6	6,7	—

Мүрысөөндэ илагшад

Үдын МТС-эй механизаторнууд июниин 10-най байдалаар тракторна хүдэлмэриин жэлэй түсэб 43,4 процент, хабарай үедэ хэгдэхэ тракторна хүдэлмэриин түсэб үлүүлэн дүүргээ. Тиихэдэ пар хахалха түсэбөө июниин 10-да 90 процент дүүргэһэн байна.

Тракторна бригадануудай, механизаторнуудай хоорондо социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлһэнэй ашаар эндэхи механизаторнууд эдэ амжалтануудые түйлаа. Нүхэр Д. Рассадинай, П. Мартыновай хүтэлбэрилдэг тракторна бригаданууд полевой хүдэлмэриин эхилхэһээ хойшо тус мүрысөөндэ илажа, түрүү зэргэдэ ябана.

Нүхэр Рассадинай бригада июниин 10-най дүнгөөр 1-дэхи һуури эзэлээ. Условно трактор бүхэнөөр 195 гектар (зөөлэн хахалалгаар) элдүүрилжэ, тракторна хүдэлмэриин жэлэй түсэб 50 процент дүүргээд, 640 килограмм горючи алмаһан байна.

Тус бригада пар хахалха түсэбөө тогтоогдоһон болзор соогоо, июниин 10-да үлүүлэн дүүргээ. Энэ бригадын тракторист И. Т. Рассадин ЧТЗ тракторта хүдэлмэрилхэ зуураа, даалгабаря 160—170 процент дүүргэнэ. Тиихэдэ трактористнууд И. Какорский ба И. А. Рассадин гэгшэд даалгабаря 130—180 процент дүүргэдэг юм. Дизельнэ тракторта ябадаг тракторист Иван Скворцов пар хахалалга дээрэ халаанайнгаа даалгабари 150—160 процент дүүргэнэ. Июниин 9-нэй үдэр нүхэр Скворцов рекордно показатель харуулжа, 2,5 нормо дүүргэһэн байна.

Мүнөө нүхэр Рассадинай бригада культиваци хэжэ эхилээ. Мүн нүхэр Мартыновай ба Эрдынеевэй бригаданууд һайн показательнуудтай ябана.

П. Мишинский.

Нооһо тушааха түсэбөө дүүргэбэ

Хэжэнгын аймагай «Зургаанай зам» колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Г. Шагдаров) гүрэндэ нооһо тушааха түсэбөө июниин 5-да дүүргээд, түсэбһөө гадуур үшөө 30 гаран центнер нооһо оруулба.

Энэ жэлдэ тус колхозой хонин бүриһөө 2—4 килограмм хүрэгэр нооһон хайшалагдаа.

Б. Базаров.

Таряаланиинь буртаг үбһэндэ дарагдажа байна

Колхозуудай полинууд нэмжын хүхэржэ харагдана. Энэ жэл ороһото культурануудай ургаса һайнаар, нэгэ жэгдээр гаража байна. Гэбэшье, ургасын хойноһоо эрхим харууһа табиха хэрэгые Зэдын аймагай зарим колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд мартаад байна. Тарилгын ургаса дээшэлүүлгэдэ нэмэлтэ үтэгжүүлгэ үгэхэ тон ехэ удхашанартай. Гэбэшье, олон колхозууд энэ хүдэлмэри ябуулнагүй. Мүнөө жэл аймагай колхозууд 650 гектар тарилгада нэмэлтэ үтэгжүүлгэ үгэхэ байгаа, теэд һүүлэй мэдээгээр нэгэшье гектар үтэгжүүлэгдээгүй байһаар. «Галын-очи», Боргойн сомоной Сталинай нэрэмжэтэ, Ленинэй, Кировэй, Чапаевай нэрэмжэтэ колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд энээн тухай һаналаа табяадүй байһаар.

Мүнөө Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо (Боргой) 50 гектар пропашной культура хамхуулда дарагдажа байна. Мүн Кировэй нэрэмжэтэ колхозой 75 гектар ячмениин полидо, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой 70-аад гектар ярица овёс хоёрой талмайда буртаг үбһэн ургашоо. Тарилгынгаа буртаг үбһэ түүжэ, полинуудаа сэбэрлэхэ талаар тус колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд ямаршье хэмжээ мүнөө дээрээ абаадүй. Мүн Буденнын, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай полинууд дээрэ буртаг үбһэн гаража эхилээ.

Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Шарапов, Буденнын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Тарановский ба дурсагдаһан бусад колхозуудай правленинүүдэй түрүүлэгшэнэр нёдондо жэлдэ тарилгын хойноһоо харууһа муугаар эмхидхэжэ, олохон центнер ороохо дуту абаһан ба гутааһан байха юм. Мүнөө жэл эдэнэр нөөхил хэбээрээ, алдуунуудаа дахин дабтажа байна.

Ургасын гаража байха үедэ борнойлго гээшэ агротехническэ шухала хэмжээ-ябуулга мүн. Аймагай хүдөө ажахын таһаг хэды шэнээн ургасын газарта иимэ борнойлго хэгдэхэ тухай түсэб колхоз бүхэндэ хүргэһэн байха юм. Теэд дурсагдаһан колхозууд энэ хүдэлмэриие хээдүй.

Тарилгын хойноһоо харууһалгые ёһотоор эмхидхэхэ талаар колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ хүдөө ажахын мэргэжэлтэд—агрономууд шанга эрилтэ хэнэгүй, зохихо туһаламжа хүсэд һайнаар үзүүлнэгүй. Жэшээнь, Үшөөтын МТС-эй ахалагша агроном нүхэр Барковская харьяата зарим колхозуудайнгаа полинуудай ургасые хинан шалгадаггүй байна. Колхоздо ерэхэдээшье конторо соо һуугаад лэ бусашадаг юм. «Нүхэр Барковская манай колхозой правлениин контородо һуугаад лэ заа зуу юумэ хэлээд бусадаг» зантай гэжэ Кировэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн нүхэр Очиров хэлэнэ.

Агрономуудай зорилго эгээл иимэ бэшэ, колхоздо гарахалаа советскэ агрономическа наукын шэнэ түйлалтануудые колхознигуудта ойлгуулха, эдээниие бодотоор хэрэглэхэ тухай таряашадта хөөрэжэ үгэхэ зэргэтэй.

Аймагай хүдөө ажахын таһаг, тэрэнэй главна агроном нүхэр Тармаев энээниие мэдэжэшье байгаа һаа, эрид хэмжээ абанагүй, агрономическа шухала эрилтэнүүдые бэелүүлхын тула дурсагдаһан колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ шанга эрилтэ хэнэгүй.

М. Булагаев.

Набшаһата тэжээл бэлэдхэнэгүй

Набшата тэжээл бэлэдхэлгэ ба эртын силос даралгые үбһэ хуряалга эхилтэр сүм дүүргэхэ гэжэ республикын Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй обкомой бюро өөрынгөө тогтоол соо зааһан байгаа. Теэд энэ хүдэлмэри Бичурын аймагай зарим колхозуудта оройдоо эхилээдүй. Жэшээнь, Гушадай сомоной Калининай нэрэмжэтэ томодхогдоһон хүдөө ажахын артельдэ (правлениинь түрүүлэгшэ нүхэр Андрeнов) набшаһата тэжээл бэлэдхэхын, эртын силос дарахын тула ямаршье хүдэлмэри хэгдэнэгүй. Гэбэшье, 500 тонно набшаһата тэжээл бэлэдхэхэ, 200 тонно эртын силос дараха түсэбтэй. Силос дараха нүхэнүүдынь бэлэн бэшэ. Набшаһанай мүшэр хатааха ба хадагалха һарабша-сарайшье баригдаагүй.

Үбһэ хуряаха саг ойротожол байна. Теэд, үбһэ хуряалгада бэлэдхэл тус колхоздо оройдоо эхилээдүй. Мүнөө болотор үбһэ хуряалгын машинануудые заһабарилжа захалаадүй. Аса ба гар тармуурнууд бэлэдхэгдэнэгүй.

Тэрэшэлэн Бодонгуудай сомоной Ленинэй нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артель баһал иимэ байдалтай. Тус колхозой правлени бригада ба фермэнүүдтээ набшаһата тэжээл бэлэдхэхэ даалгабаринуудые хүргөөдүй байна. Аймгүйсэдкомой хүдөө ажахын таһаг энэ хүдэлмэриин график зохёожо, колхозуудта хүргэһэн аад, тэрэнэй дүүргэлтые шалганагүй.

Д. Аюров.

Баргажанда пар хахалалга удааруулагдана

Энэ жэлдэ Куйтунска машинно-тракторна станци аймагай колхозуудта 4900 гектар пар хахалжа, энэ талмай дээрэ элдүүрилгэ хэхэ түсэбтэй юм. Тиигэбэшье аймагай колхозуудта пар хахалалга ехэ удаанаар ябуулагдана. Зарим колхозууд энэ хүдэлмэри оройдоо эхилээдүй. Жэшээнь, Сталинай нэрэмжэтэ колхоз (Баргажан), Калининай нэрэмжэтэ, «Большевик» ба Уланай сомоной Кировэй нэрэмжэтэ колхозууд пар хахалжа захалаадүй.

Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо тракторна 2 бригада хүдэлмэрилнэ. Теэд эндэ пар хахалалга тэсэшэгүй удаанаар ябуулагдана. Тус колхоз 1000 гектар хахалха ёһотой аад, түсэбөө миил 11 процент хүргөөд байна. Мүн бусадшье колхозууд иимэрхүү байдалтай.

Энэ хүдэлмэриин таһалдуулагдажа байһан шалтагаан юуб гэхэдэ, аймагай зарим колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд тарилгын хүдэлмэри ябуулхатаяа хамта пар хахалха аргатай байбашье, энэ хүдэлмэри ябуулаагүй. Жэшээнь, Уланай ба Баянголой сомонуудай колхозууд бүхы мори унаагаа тарилгада гаргаагүй һэн. Мүнөө паршье хахалалгада гарганагүй. Тиихэдэ Куйтунска МТС-эй дирекци бүхы тракторнуудаа бүрин хүсөөрнь ашагланагүй, нэгэ халаандаа ябуулна. Эдэ бүхы шалтагаануудһаа боложо, пар хахалалгын түсэб болзор соогоо дүүргэгдэбэгүй. Тиимэһээ аймагай колхозууд ба тус МТС-эй дирекци пар хахалха түсэбөө түргэн дүүргэхын тула эрид хэмжээнүүдые абаха уялгатай.

Б. Гыргенов.

Шанда хүртэбэ

1950 ондо адуу үсхэбэрилхэ түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэнэй ба унагадуудые түлжүүлгээр һайн показательнуудые түйлаһанай түлөө Зэдын аймагай эрхим адуушад БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй шанда хүртэбэ.

Кагановичын нэрэмжэтэ колхозой КТФ-е даагша Рабдан Чойбсонов, «Коммунизм» колхозой ахалагша адуушан Буда Сосоров, Сталинай нэрэмжэтэ колхозой ахалагша адуушан Лубсан Цыдыпов гэгшэд 1000—1000 түхэригтэйгөөр, БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дипломуудые абаба.

М. Нимаев.

А. М. Горькиин дурасхаалда зорюулагдаһан вечернүүд

Советскэ Союзай арадууд болбол советскэ литературын үндэһэ һуури табигша, коммунизмын түлөө зориг түгэлдэр тэмсэлшэ Алексей Максимович Горькиин наһа бараһанһаа хойшо 15 жэлэй ойе июниин 18-да тэмдэглэбэ.

Москвада, культура ба амаралтын центральна паркын ногоон театр соо А. М. Горькидо зорюулагдаһан вечер болоо. Столицын арбан мянгаһаа дээшэ тооной ажалшад ородой агууехэ уранзохёолшын дурасхаалые ёһолхоёо ерэһэн байна.

Вечерые СССР-эй советскэ уранзохёолшодой Союзай генеральна секретариин орлогшо К. Симонов нээгээ.

Филологическа наукануудай доктор В. В. Ермилов эхилэлгын үгэ хэлэһэн байна.

Вечер дээрэ А. Софронов, М. Бажан, А. Корнейчук, Б. Ромашов ба бусад үгэнүүдые хэлээ.

Вечерэй түгэсхэл дээрэ столицын искусствонуудай мастернуудай хабаадалгатайгаар ехэ концерт болоо. «Оёорто», «Егор Булычев ба бусад», «Эхэ», «В людях», «Васса Железнова» гэһэн Горькиин зохёолнууд сооһоо отрывогууд гүйсэдхэгдөө.

Союзуудай Байшангай Колонно зал соо столицын профсоюзна эдэбхитэдэй вечер А. М. Горькиин дурасхаалда зорюулагдан июниин 18-да болоо. Ехэ ба Уранһайханай академическа театрнуудай, Московско гүрэнэй филармониин артистнар концертдэ хабаадаа.

Столицын хүгжэмшэд А. Горькиин наһа бараһанһаа хойшо арбан табан жэлэй ойе композиторнуудай Центральна байшан соо вечер үнгэргэжэ тэмдэглэбэ.

(ТАСС).

Олон хүүгэдтэй эхэнүүдые шагналга

Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиум СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1944 оной августын 18-най Указай үндэһөөр СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй үмэнэһөө олон хүүгэдтэй бүлэг эхэнүүдые орденуудаар ба медальнуудаар шагнаба.

Улан-Удэ городой Железнодорожно районой гэрэй эзэн эхэнэр Евдокия Семеновна Лабыкина, Пригороднэ районой гэрэй эзэн эхэнэрнүүд А. К. Воробьева, П. А. Никифорова гэгшэд 8 хүүгэдые түрэжэ хүмүүжүүлһэнэй түлөө «Эхын алдар» гэжэ 2-дохи шатын орденуудаар шагнагдаа. 7 хүүгэдые түрэһэн ба хүмүүжүүлһэн 15 эхэнүүд «Эхын алдар» гэжэ 3-дахи шатын орденоор шагнагдаһан байна. Тэдэнэй дунда Закаменай аймагай «III Интернационал» колхозой колхозница Б. Б. Балданова, Ториин аймагай Андреевэй нэрэмжэтэ колхозой колхозница М. Д. Бердникова, Зэдын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой колхозница Ж. Ц. Цыбикжапова, Улан-Удэ городой Главунивермагай хүдэлмэришэн эхэнэр У. Н. Афанасьева болон бусад бии.

6 хүүгэдые түрэһэн ба хүмүүжүүлһэнэй түлөө 34 эхэнүүд 1-дэхи шатын «Эхын медаляар» шагнагдаба. 5 хүүгэдые түрэһэн ба хүмүүжүүлһэн 59 эхэнүүд 2-дохи шатын «Эхын медаляар» шагнагдаһан байна.

Шэнэ цех нээгдэбэ

Улан-Удын Горпромкомбинат сабхнин шэнэ мастерской нефтебазын хажууда, мүн Батарейкэдэ парикмахерска нээбэ.

Тэрэшэлэн вулканизацаяр резинэ гутал заһабарилха ба амһартануудые хэхэ цехүүд һаяар нээгдэхэнь.

И. Гроссман.

КОММУНИЗМЫН ИЛАЛТЫН ТҮЛӨ

★★

И. В. Сталинай зохёолнуудай философско удхашанар

Языкознаниин асуудалнуудаар бэшэһэн зохёолнууд соогоо нүхэр Сталин диалектическэ ба историческа материализмые хүгжөөһэн, урагшань дабшуулһан байна. Марксистска диалектическэ методэй хүгжэлтэдэ нүхэр Сталин онсо анхарал хандуулаа. Хэлые общественнэ үзэгдэл мүн гэжэ харуулха зуураа, нүхэр Сталин **«...хэлые обществын түүхэтэй, шудалагдажа байгаа хэлэнэй хамаададаг ба энэ хэлые зохёогшо, абажа ябагша арадай түүхэтэй таһаршагүй холбоотойгоор шэнжэлжэ үзөөл һаа, хэлые ба тэрэнэй хүгжэлтын хуули ёһонуудые ойлгожо болохо юм»** гэжэ заана. (И. Сталин. Марксизм ба языкознаниин асуудалнууд, 1950 он, нюур 22).

Энээн дээрэһээ харахада, марксистска диалектическэ методые, тусхайлхада, үзэгдэлнүүдэй хоорондоо ниитэ холбоотой ба бэе бэеһээ дулдыданхай байдаг тухай диалектикын хуули ёһонуудые баримталан, нүхэр Сталин болбол, нэгэ талаһаа, хэлэнэй ба тэрэнэй хүгжэлтын хоорондохи, нүгөө талаһаа, хэлэнэй ба обществын түүхын, арадай түүхын хоорондохи таһаршагүй холбоое элишэлэн тодорхойлоо. Мүн тэрэшэлэн нүхэр Сталин болбол надстройка ба базис хоёрой, хэлэн ба ухаан бодол хоёрой бэе бэетэеэ холбоотой байдагые, бэе бэеһээ шалтагаалдагые шэнжэлһэн, хүнүүдэй үйлэдбэриин ябуулга ба ниитэ хэлэтэй дээрэһээ үндэһэлһэн хүнүүдэй харилсаанууд хоёрой бэе бэетэеэ харилсалгые шэнжэлһэн байна.

Хүдэлөөн, хубилалта ба хүгжэлтэ тухай диалектикын хуули ёһонуудай үндэһөөр нүхэр Сталин хэлэнэй онсо шэнжые, хэлэнэй хүгжэлтын онсо байдалые элирүүлээ. Гэбэшье, хэлэнэй бүхы элементнүүд хадаа нэгэл янзын формулонууд ба хуулинуудай ёһоор хүгжэдэг бэшэ юм. Нүхэр Сталин хэлэнэй хүгжэлтын гурбан онсо зүйлнүүдые тодорхойлно. Эдэ зүйлнүүд хадаа хэлые бүридүүлһэн элементнүүдэй өөрсэ байдалһаа бии болон гарана. Хэлэнэй гол словарна фонддо ба грамматическа байгуулалтада орходоо хэлэнэй гол словарна составай түргэнөөр хубилдаг байгаа һаань, хэлэнэй словарна составай хүгжэлтэ бүришье түргэнөөр хубилдаг. Гэбэшье, хэлэнэй гол словарна фонд хадаа бүхы үндэһэн үгэнүүдые бэедээ багтааһан ядро боложо, олон зуун жэлнүүдэй туршада ябадаг байна. Тус фонд нилээд аажамаар хүгжэдэг, тон удаан оршон байдаг, тиихэдээ шэнэ үгэнүүдэй бии болохо базые байгуулжа байдаг юм. Эсэстэ, хэлэнэй грамматическа байгуулалта хадаа гол словарна фонддо орходоо бүришье аажамаар хубилдаг. Хэлэнэй грамматическа байгуулалта нарижуулагдажа, өөрынгөө дүримүүдые һайжаруулжа ба һонородхожо, шэнэ дүримүүдээр баяжажа, олон зуун жэлэй туршада хүн түрэлтэниис хангажа байдаг юм.

Тиин, хэлэнэй хүгжэлтын онсо зүйлнүүд тухай асуудалда нүхэр Сталинай творческоор хандаһан ябадал хадаа хэлэнэй хүгжэлтын эли тодо картина харуулха арга боломжые олгоһон байна.

Тоогой хубилалтанууд байһанаа үндэһөөрөө хубилһан шанарай хубилалтануудта шэлжэн оролго тухай диалектикын хуули ёһые хэлэн тушаа хэрэглээд байхада, хэлэнэй өөрынь хуули ёһые, өөрынь онсо байдалые элирүүлхэ арга олгохо байна гэжэ нүхэр Сталин харуулаа. Марксизмые хазагайруулагша зарим этэгээдүүд тоогой хубилалтанууд түргэн, гэб гэнтын хубилалтануудта ородог юм гэжэ хэлэхэ зуураа, хэлэн гээшэ гэб гэнтэ тэһэрэн, бии байһан хэлые усадхан, шэнэ хэлэ байгуулан хубилдаг юм гэхэ зэргээр тоолодог байгаа. Тиихэдэ нүхэр Сталин диалектикын энэ хуули ёһые хэлэн тушаа механическаар хэрэглэжэ болохогүй гэжэ заана. **«...Хэлэнэй хуушан шанарһаа шэнэ шанарта шэлжэн оролгонь тэһэрэлгын ёһоор бэшэ, бии байгаа хэлые үгы хээд, шэнэ хэлэ байгуулха ёһоор бэшэ, харин шэнэ шанарай элементнүүдые аажамаар ойлгуулха ёһоор, тиимэ болохолоор хуушан шанарай элементнүүдэй аажамаар хосорон һалаха ёһоор болодог»** байна гэжэ нүхэр Сталин заана. (Мүн тэндэ, нюур. 28).

Энээнтэй дашарамдуулан, нүхэр Сталин болбол советскэ обществын хүгжэлтын жэшээе зааһан байна. Нүхэр Сталин хадаа тэһэрэлгэ гээшэ общественнэ үзэгдэлнүүдтэ ходоодоо бэшэ хэрэглэгдэдэг, харша ангинуудгүй обществодо хэрэглэгдэдэггүй гэжэ заана.

Тад эсэргүүнүүдэй единство ба тэмсэл тухай диалектикын хуули ёһые баримталан, нүхэр Сталин хадаа капиталистическэ обществын условидохи ангиин эрид шанга тэмсэл обществые унагаажа шадахагүй байна гэжэ харуулаа. Энэ ушарта буржуази ба пролетариат хоёрой хоорондохи тэмсэлэй абсолютность ба экономическа холбоонуудай байдал тухай диалектикын хуули ёһо сохом ямар байдалда байдаг бэ гэжэ харуулаа. Тэдээнэй хоорондохи экономическа холбоонуудай таһаралга хадаа үйлэдбэриин бүримүһэн зогсохо ябадалда хүргэхэ, энэнь обществые ба мүн ангинуудые хосоролгодо хүргэхэ байна. Эгээ иимэһээ нүхэр Сталин болбол теоретическэ зохихо тобшололнуудые хэхын тула бодото байдалые хараадаа абаха хэрэгтэй гэжэ заана.

Тиин нүхэр Сталин диалектическэ материализмын хуули ёһонуудые улам хүгжөөһэн байна. Нүхэр Сталин өөрынгөө зохёолнууд дотор мүн историческа материализмда ехэхэн анхарал хандуулаа. Языкознаниин асуудалнууд тухай нүхэр Сталинай шэнэ зохёолнууд марксистско-ленинскэ философидо элитэ ехэ оруулалта болоо.

П. Хадалов, философско наукануудай кандидат.

★★

> «Языкознанидахи аракчеевскэ журамые усадхалга, Н. Я. Маррай алдуунуудһаа арсалга, языкознанида марксизмые нэбтэрүүлгэ — энэ хадаа... советскэ языкознаниие элүүржүүлхэ зам мүн».
>
> **СТАЛИН.**

Багшанарай хүндэтэ хэрэг

Һуралсалай жэлэй дүүрэхэтэй хамта, манай ороной багшанар өөһэдынгөө хүдэлмэриин үрэ дүнгүүдые согсолон шэнжэлжэ байна.

1950—1951 оной һуралсалай жэл урда-урдынхиһаа өөрсэ оршон байдалда үнгэрөө. Ушар юуб гэбэл, нүхэр Сталин языкознаниин асуудалнуудаар гайхамшаг сэсэн заабаринуудые үгэжэ, хэлэ бэшэгэй хэрэгэй хүсэн түгэлдэрөөр хүгжэхэ арга боломжонуудые тодорхойлһон байха юм.

Хэлэн тухай Маррай «шэнэ һургаал» гэдэг хадаа бурят-монгол һургуулинуудта хэлэ зааха ябадалда, тиимэ болохолоороо, бүхы хэлэ бэшэгэй хүгжэлтэдэ ехэ һаад ушаруулһан байгаа.

Языкознани тухай нүхэр Сталинай зохёолнууд Маррай тэрэ хорото, буруу тайлбарилганануудые, антимарксистска тодорхойлгонуудые балшыса элирүүлэн, үнэн ба зүб зам заажа үгөө.

Вождиингоо түүхэтэ һургаалые хүтэлбэри болгон, манай республикын багшанар хэлэ заалгаяа үндэһөөрнь һайжаруулхын тула багабэшэ хүдэлмэри хээ. Тус хүдэлмэриин түрүүшын аша үрэнүүдынь мүнөө жэлэй экзаменуудай результадууд дээрэһээ эли тодоор харагдана.

Манай һургуулиин һурагшад бурят-монгол хэлээр экзамен барихалаа: «5» ба «4» сэгнэлтэнүүдые 53 хүн, «3» сэгнэлтэнүүдые 32 хүн абаа. Һурагшадаймнай нэгениншье «2» сэгнэлтэ абаагүй.

Гэхэ зуура, бурят-монгол хэлэнэй грамматикые нүхэр Сталинай заабаринуудай ёһоор нарижуулан һайжаруулаад, шэнэ словарьнуудые зохёогоод, терминүүдые гуримшуулаад байхада, тэрэшэлэн багшанарай зүгһөө мэргэжэлээ улам дээшэлүүлхэдэ, хэлэ заалга бүри һайжаруулагдахань лабтай.

Тиимэһээ, хэлэ зааха теори гүнзэгыгөөр шудалха, дадал шадабаряа саашадань үргэдхэхэ гээшэ багшанар бүгэдын арюун уялга, хүндэтэ хэрэг мүн болоно.

С. Шалтыков, Иволгын дунда һургуулиин багша.

Шэнэ амжалтануудай түлөө

Советскэ языкознаниин улам үргэн далайсатайгаар хүгжэн мандаха бүри ехэ перспективэ нээгдээ. Тус асуудалаар Сталин багшын үгэһэн гениальна заабаринуудые бэелүүлэн, хэлэ бэшэг эрхилдэг манай эрдэмтэд шэнэ амжалтануудые туйлажа байна.

Гэхэтэй хамта, саашадаа үшөө ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ ёһотойнь элитэ. Манай республикын условидо абабал, бурят-монгол-ород хэлэнэй словарьнуудые зохёохо, орфографиие нарижуулан һайжаруулха, эдэ хэрэгүүдтэ лингвистнүүдһээ гадна, мүн эдэбхитэдые олоор хабаадуулха шухала.

Р. Бадмаев.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Иволгын дунда һургуулиин бурят-монгол хэлэнэй ахалагша багша ордентэ С. С. Шалтыков «Марксизм ба языкознаниин асуудалнууд» гэһэн нүхэр Сталинай гениальна зохёол тухай элидхэлые һургуулиингаа багшанарай коллективтэ хэжэ байна. **М. Миневэй** фото.

★★

Хэлэеэ һайнаар шудалая!

Языкознаниин асуудалнууд тухай И. В. Сталинай номой гараһанһаа хойшо нэгэ жэл үнгэрбэ. Советскэ хүнүүд агуусхэ вождиингоо арюун ехэ һургаалые улам гүнзэгыгөөр шудална. Хэлэн тухай энэ һургаалынь Эхэ ороноймнай идеологическа ажабайдалай бүхы һалбаринуудые марксистска мүнхэ гэрэлээр нэбтэ толоргон һонордхоо.

Уран зохёол болбол тусхайта базис дээрэ бии болоһон тодорхой общественнэ условинууд sooһоо түрэн гараһан түүхэтэй. Зарим литературна уран зохёолнууд, жэшээлхэдэ, ородой ба дэлхэйн классигуудай эрхим зохёолнууд, Пушкин, Лев Толстой, Максим Горький мэтын, Гомер, Данте, Шекспир, Гёте мэтын гениинүүдэй зохёолнууд, өөһэдынгөө нүлөөлхы хүсые, уран һайханайнгаа ба удха шанарайнгаа хүсые зуугаад жэлнүүд соо алдадаггүй байһаниинь мэдээжэ. Энэ юун дээрэһээб гэхэдэ, алдарта уранзохёолшод хадаа арад зонойнгоо түүхэдэхи тус тус үенүүдые, тэрэ үенүүдэй обществын али бүхы түрүү, прогрессивнэ шэнжэ шанарые уран гоёор найруулан бэшэһэн байна бшуу.

Энээн дээрэһээ харахада, прогрессивнэ шэнжэтэй зохёол гээшэ мүнхэ байдаг, тиихэдэ реакционно, арад зондо харша, баяшуулай ангиин ашаг туһада зорюулагдаһан зохёол гээшэ тэрэ базисай усадхагдахатай хамта үхэн хосордог гэжэ эли болоно.

Литература ба искусствын асуудалнууд тушаа ВКП(б)-гэй ЦК-гэй тогтоолнууд соо уран зохёолой идейнэ удха шанарые ба формо маягыень хурсадхаха тухай тусхай тэмдэглэгдэһэн байна. Агуусхэ сталинска үеые, манай орондо коммунизмын асари ехэ байгуулгые уран хурсаар ба удха түгэлдэрөөр зуратлан харуулха зорилго бүхы советскэ уранзохёолшодой үмэнэ дүүрэн хүсөөрөө гараад байна. Культурна талаараа улам бүри урагшаа дабшажа ябаһан олонациональна советскэ арад мүнөөнэй гайхамшагта һайхан зохёохы амгалан ажалые үнэн зүбөөр, уран хурсаар, үгэ формын талаар тон ханамжатайгаар бэшэхые уранзохёолшодһоо эринэ. Энэ эрилтыень нангинаар бэелүүлжэ, советскэ уранзохёолшод түрэл арадайнгаа нэрэ солодо хүрэмэ зохёолнуудые бэшэхын хойноһоо оролдоно.

Энээндэнь советскэ литературын үндэһэ табигша Максим Горькиин үльгэр жэшээ һуури боложо үгэнэ. Алексей Максимович Горький өөрынгөө зохёолнуудые бэшэхэдээ, удха шанар, уран найруулга, үгэ формо тушаа айхабтар нарин нигтаар хандадаг байһан юм. Ород арадайнгаа аман зохёолые гүнзэгыгөөр мэдэхэ, арадай ажабайдалые али бүхы талаһаань ойлгохо байһан дээрэһээ, тэрэнэй зохёолнууд тон һонор, арадай шанартай байна. Тэрэ хадаа хэдэн олон зохёолнуудайнгаа хэблэгдэһэнэйшье һүүлээр, дахин хэблэхэдээшье үгэ формынь талаар хайжа, мүлижэ, гоё һайхан, тодо һонор болгожо байдаг һэн. Имагтал тиимэ дээрэһээнь М. Горькиин зохёолнууд мүнхэ наһа наһалха байна!

Олонациональна советскэ ... ратурын аха заха бологшо А... Максимовичын һургаал мана... рят-монгол литературын эхи... лагые дэлбэрээһэн байна. Ти... манай социалистическа ... культура ба искусство үзэг... үндэрөөр урган һалбараа.

«Наца бүхэн... өөрын ... талаар өөрсэ байдалтай, ... өөртэнь хамаатай ба бусад ... нуудта үгы байһан өөрын ... байдалтай байна. Эдэ өөрсэ ... далнуудынь хадаа дэлхэй... турын ниитэ ехэ баялигта на... хэнэй оруулжа ба тэрээни... мээжэ, тэрээниие баяжуул... һан тиимэ нэмэри мүн» — нүхэр Сталин заабарилна.

Москвада жэл бүхэндэ б... байгаа национальна советск... публикануудай уранзохё... тоосоон энээниие эли тодо... шэлжэ үгэнэ. Нёдондоной де... да болоһон бурят-монгол ли... турын недели мүн манай лит... рын амжалтануудые харуул...

Бурят-монгол литературы... отряд хадаа үбгэн зохёолшо... ратурынгаа эхин үүсхэлшэ... Намсараев түрүүтэйгээр ө... гөө арадай түрэлхи хэлэн... уран литературын гуламты... үргэнөөр удхалан дэгжээжэ...

Манай уранзохёолшод ... агуусхэ литературые нарин... далан, түрэл арадайнгаа а... хёолой арюун баялигые шэ... үзэжэ, шэнэ литературна ... хүгжөөжэ байна. Гэхэтэй ... советскэ идеологиие гаж... тай, тэрээниие хазагайруулх... сэгшэдтэй, «культура ба хэл... рой хоорондохи илгаае ха... гүй» этэгээдтэй эрид тэмсэ... һаар байна. Ушарынь, «Н... **нальна хэлэн болбол нацио... культурын формо мүн... М... ородой, украинска, белорусск... бусад культуранууд удхаар... циалистическэ ба форм... тайлбарилан хэлэхэдэ, ... национальна юм...»** (И. В. Ст...

Манай литературада хэлэ ф... асуудалнууд, удха шанарай ... далнууд шэнги, тон шухала ... жо ерэнэ. Гэбэшье, манай ... зохёолшод, илангаяа залу... һаяхан бэшэжэ захалааш... түлэб тогтониһон бурят-мо... литературна хэлэнэй нормые ... шудалангүй, тэрээниие зар... эбдэхэ, нютагай диалектнүүд... жаргонуудые, тайлбарилхада... **лэнэй ямар нэгэн бэеэ даа... далһаа хаһагданхай ба до... ёһотой мүшэр һалаану...** болохо эдэ зүйлнүүдые хэ... рэглэхэ, хэрэгээ дүүрэһэн ... хуушан хархис үгэнүүдые ү... гаргаха ушарнууд заримда... дэнэ.

Эдэ дутагдалнуудые дар... хахын зорилгоор, манай у... хёолшод, үбгэн залуугай, ү... һая бэшэжэ захалһанай илга... бултааран хэлэн тухай ... вождиин сэсэн мэргэн һург... дые эсэшэ сусашагүйгөөр шу... ёһотой.

Энэ хадаа манай амжа... дай, манай литературын са... хүгжэлтын түлхюур мүн.

Цэдэн Гал...

Творческо марксизмын сэсэн мэргэн зохёол

«Марксизм ба языкознаниин асуудалнууд» гэһэн нүхэр И. В. Сталинай зохёол марксизм-ленинизмын теоридо тон үнэтэ оруулалта болоо. Энэ зохёол соо бодото-түүхын угаа ехэ материал согсологдонхой, языкознаняар марксистско-ленинскэ теори шэнэ, дээдэ шатада дэбжүүлэгдээ, хэлэн тухай наукын эгээл шухала асуудалнууд угаа тодоор ба гүнзэгыгөөр шэнжэлэгдэнхэй, советскэ языкознаниин үндэһэ һуури табигданхай. Нүхэр Сталин болбол Н. Я. Маррай «хэлэн тухай шэнэ һургаал» гэдэгые элиншэлхэ зуураа, марксизмда энэ һургаалай ямаршье хабаатай бэшэ байһаниие харуулаа.

Языкознаняар нүхэр Сталинай бэшэһэн зохёолнууд соо марксистско-ленинскэ теориин тон орёо асуудалнууд шэнжэлэгдээ. Эдэ асуудалнууд бүхы советскэ наукын творческоор улам хүгжэлгэдэ, советскэ арадта харша буржуазна идеологидо эсэргүүсэн тэмсэхэдэ, бүхы ба али бүхы догматизм, начетничество болон талмудизм гаргаха ябадалда эсэргүүсэн тэмсэхэдэ сэгнэшэгүй ехэ удхашанартай юм.

* * *

Хэлэн хадаа хүнүүдэй бэе бэетэйгээ харилсадаг, һанал бодолоо хэлэн абалсадаг ба бэе бэеэ ойлгохо ябадал түйладаг арга, зэбсэг мүн гэжэ тэрээниие нүхэр Сталин хүсэд тодоор, марксистскаар тодорхойлоо. Хэлэн хадаа обществын бии болоходо ба хүгжэхэдэ бии болсодог ба хүгжэдэг байна гэжэ нүхэр Сталин харуулаа. Үйлэдбэри хэлэн хоёрой нигта холбоотой байһые харуулха зуураа, хэлэнэй үгы һаа, общественнэ үйлэдбэри ба общество өөрөө байжа шадахагүй һэн гэжэ нүхэр Сталин харуулна. **«...Обществодо ойлгосотой ба гэшүүдтэнь ниитэ хэлэгүйгөөр общество гээшэ үйлэдбэрилгээ зогсоодог, һандаран унадаг ба общество болон байхаяа болидог. Энэ талаараа хэлэн болбол харилсаанай зэбсэг байхаһаа гадна, мүн тэрээнтэй хамта обществын тэмсэлэй ба хүгжэлтын зэбсэг мүн»** (И. Сталин. Марксизм ба языкознаниин асуудалнууд, Госполитиздат, 1950, нюур 23).

Хэлые ба тэрэнэй хуули ёһонуудые имагтал обществын түүхэтэй, шудалжа байгаа хэлээр хэлэдэг арадай түүхэтэй холбоотойгоор лэ үзэхэлэ ойлгожо болохо байна гэжэ нүхэр Сталин һургана. Нүхэр Сталин болбол хэлэнэй онсо шэнжэнүүдые хүсэд һайнаар шэнжэлэн харуулаа. **«Хэлэндэ бии байгаа бүхы үгэнүүд хамтадаа хэлэнэй словарна состав гэдэгые бии болгодог гэжэ мэдээжэ. Хэлэнэй словарна составай гол шухалань — гол словарна фонд мүн, тэрээндэ бүхы үндэһэн үгэнүүдынь ядро болон оролсодог. Энэнь словарна составтаа орходоо холо бага хэмжээтэй байдаг, зүгөөр тон удаан, олон зуунжэлэй турша соо байжа байдаг ба шэнэ үгэнүүдые бии болгохо базые хэлэндэ үгэдэг. Словарна состав болбол хэлэнэй байдалые харуулдаг: словарна составайнгаа баялиг ба олон янзын байха бүри хэлэн улам баялиг ба хүгжэнги байдаг»** (Мүн тэндэ, нюур 23).

Зүгөөр, нүхэр Сталинай гайхамшаг образноор хэлэһэн ёһоор, словарна состав хадаа хэлэнэй имагтал барилгын материал мүн — энээнгүй һаа ямаршье хэлэн байхагүй, гэбэшье тэрэ өөрөө хэлэн үшөө бэшэ юм. Словарна состав грамматикын мэдэлдэ ороходоол угаа ехэ удхашанартай болодог. Грамматика хадаа үгэнүүдэй хубилалтын дүримүүдые, үгэнүүдые мэдүүлэлнүүд болгон нэгэдүүлгын дүримүүдые тодорхойлдог, тиин хэлые удхатай ба зохид һайн шэнжэтэй болгодог. **«...Грамматикын аша туһаар хэлэн гээшэ хүнэй һанал бодолнуудые хэлэнэй материальна түхэлтэй болгохо аргатай болоно»** (Мүн тэндэ, нюур 24).

Хэлэнэй грамматическа байгуулалта ба тэрэнэй словарна фонд хэлэнэй үндэһэ һууринь болодог.

Нүхэр Сталин болбол хэлэнэй хүгжэлтын хуули ёһонуудые шэнжэлэн харуулаа. Мүнөөнэй хэлэнэй хубинуудай үндэһэ һууринь үшөө тон эртэ урда сагта, богоол эзэлэлгын үедэ табигдаһан байна. Үйлэдбэриин хүсэнүүдэй ургаһан, үзэг бэшэг ба гүрэн бии болоһон ябадалтай, мүн хэблэдэг станок бии боложо, литературын хүгжэһэнтэй дашарамдан, хэлэн ехээр хубилһан байна. Зүгөөр, хэлэнэй хүгжэлтэ болбол, марксизмые хазагайруулагшадай — Н. Я. Маррай ба тэрэнние дагагшадай баталдаг байһан ёһоор, бии байгаа хэлые усадхажа, шэнэ хэлэ байгуулха аргаар гэнтэ болошодоггүй. Хэлэнэй хүгжэлтэ хадаа хэрэглэжэ байһан хэлэнэй гол элементнүүдыень нарижуулан хүгжөөхэ ёһоор болодог. **«Хэлэнэй хуушан шанарһаа шэнэ шанарта шэлжэн оролго тэһэрэлгын ёһоор бэшэ, бии байгаа хэлые үгы хээд, шэнэ хэлэ байгуулха ёһоор бэшэ, харин шэнэ шанарай элементнүүдые аажамаар суглуулха ёһоор, тиимэ болохолоороо хуушан шанарай элементнүүдэй аажамаар хосорон һалаха ёһоор болодог гэжэ марксизм тоолодог»** (Мүн тэндэ, нюур 28).

Хэлэн хадаа надстройка мүн гэһэн Н. Я. Маррай баталамжын антинаучна байһаниие нүхэр Сталин элиншэлэн харуулаа. Надстройка хадаа нэгэл эпохын продукт мүн, тэрэнэй хугасаа дотор тус экономическа базис оршон байдаг ба хүсэндөө байдаг юм. Гэхэтэй хамта, базисые ямар-нэгэн гансахан эпохын продукт гэжэ тооложо болохогүй. Хэлэнэй структура, тэрэнэй грамматическа байгуулалта ба словарна гол фондинь хэдэ хэдэн эпохонуудай продукт мүн. Пушкинай ажаһууһан сагһаа хойшо Россида феодальна ба капиталистическэ байгуулалта усадхагдажа, шэнэ, социалистическэ байгуулалта байгуулагдаһан, феодальна ба капиталистическэ базис, феодальна ба капиталистическэ надстройка усадхагдаһан байха юм. Зүгөөр энэ үе соо ород хэлэнэй структурань багаар хубилһан байна.

Нүхэр Сталин болбол хэлэнэй ангиин удха тухай Н. Я. Маррай антимарксистска баталамжые мүн лэ тон хурсаар шүүмжэлээ. Хэлые буржуазнашье, социалистическэшье байжа болодог культуратай хулхажа болохогүй. Хэлэн хадаа хүнүүдэй хоорондоо харилсаха арга хэрэгсэл мүн туладаа, хододоо бүгэдэарадай байдаг, обществын бүхы ангинуудые — буржуазнашье, социалистическэшье ангинуудые хангажа байдаг юм. Хэрбээ культура өөрынгөө удхашанарай талаар обществын хүгжэлтэдэ шэнэ үе болохо бүринь хубилжа байдаг һаа, хэлэн болбол хэдэн үе соо тэрэл хэбээрээ шахуу үлөөд, шэнэшье, хуушаншье культурые адли хангажа байдаг.

Хэлэн тухай Н. Я. Маррай вульгарно-материалистическэ «шэнэ һургаалые» балшыса элиншэлхэ зуураа, нүхэр Сталин болбол хэлэн тухай тон орёо наукые шэнжэлэн зохёогоо, наукын энэ һалбариин хүдэлмэрилэгшэдэй дунда байһан тон ехэ бусайдалгала эсэс табяа, хэлэн тухай советскэ болото марксистска наукын үндэһэ һуури табяа.

Нүхэр Сталин болбол советскэ языкознаниие элүүржүүлхэ бодото замые заажа үгөө гэбэл: **«Языкознанидахи аракчеевскэ журамые усадхалга, Н. Я. Маррай алдуунуудһаа арсалга, языкознанида марксизмые нэбтэрүүлгэ...»** (Мүн тэндэ, нюур 34) тухай зам ... үгөө.

Нүхэр Сталинай эдэ за... нууд языкознаниһаа гадна, наукын бүхы һалбаринуудта ... тар ехэ удхашанартай. Со... наукын ажал-ябуулагшад ... ска элэ заабаринуудта ту... большевистскэ шүүмжэлэ... өөрыгөө шүүмжэлэлэй үнд... ри дээрэ тон шухала научна... далнуудые творческоор ... хэлсэлгэ дэлгэрүүлээ, мар... хазагайруулгада эсэргүүсэ... хээ. Энэнь наукын саашадаа ... ран бадаралгада, комму... түлөө тэмсэлдэ тэрэнэй үүрг... шэлүүлгэдэ угаа ехэ удха... тай.

Языкознаняар нүхэр Ста... бэшэһэн зохёолнууд соо диа... ческэ ба историческа матер... мын хэдэ хэдэн тон орёо ас... нууд онсо тодоор ба гүнзэ... шэнжэлэн харуулагданхай.

«Марксизм ба языкозн... асуудалнууд» гэһэн нүхэр Ста... зохёолой хэблэгдэжэ ... һаань урда тээ базис ба на... ка тухай асуудал манай фил... ско, экономическа ба истор... литературада үнэндөө ш... лэгдээгүй байгаа юм. Базис ... бол үйлэдбэритэй аллидхы... байгаа. Политическэ, пра... шажанай, уранһайханай ба ... софско үзэл бодолнуудһаа б... дэндэ таараладаг эмхи з... нуудһаа гадна, мүн обще... мэдэрэлэй бүхы формонууд ... стройкын категоридо оруула... байгаа.

...ЭМСЭЛДЭХИ ДАЙШАЛХЫ ЗЭБСЭГ

...лэ бэшэг заалгые шэнэдхэн һайжаруулха

...кознаниин асуудалнуудаар ...Сталинай бэшэһэн зохёол- ...языкознаниин эгээн шухала ...алнуулта байһан ушаргүй ехэ ...далые элирүүлһэн байна. ...байдал ямар ушарһаа то- ...ооб гэхэдэ, «Н. Я. Марр ...л марксизмын элементнүү- ...азагайруулан языкознанида ...хадаа, хэлэнэй амяарланги ...байгуулхые һэдэхэдээ, бу- ...т аллуунуудые хэһэн байна». ...талин).

...эн тухай академик Н. Я. ...ын «һургаалай» бүхы гол ...алнууд марксистскабэшэ, бу- ...айна гэжэ И. В. Сталин ха- ...а. «Марксизм ба языкозна- ... асуудалнууд» гэжэ ...Сталинай зохёолнууд Н. Я. ...ын «һургаалые» идейнэ бу- ...хиһон, Н. Я. Маррын «һу- ...дай» ба дагагшадай зүг- ...языкознанида нэбтэрүүлжэ ...н аракчеевскэ ёһо журамда ...сохилто хэһэн, языкознаниин ...шухала асуудалнууд тушаа ...н үзэлнүүдэй бусайдалда эсэс ...н ба советскэ материалис- ...э языкознаниин бата бэхи ...табижа, языкознанида эрьел- ...һэн байна. Хэлэнэй уг гар- ... ба зорилгын, тэрэнэй при- ... ба онсо шэнжэ шанарай, тэ- ... хүгжэлтын перспективэнүү- ... түүхын асуудалнуудые зү- ... марксистска ёһоор ойлгохо ... картина И. В. Сталинай зо- ...уд соо харуулагдаба.

...Я. Маррын марксистскабэшэ ...ал» хэлэнүүдэй асуудалнуу- ...усгаарлабал, бурят-монголой ...знаниин асуудалнуудые зо- ... хэрэгтэ муугаар нүлөөлһэн ...

...үмжэлэл ба өөрыгөө шүүм- ... болбол марристска алдуу- ...е элирүүлэн арилгахадамнай ...эртэ туһална.

...В. Сталинай гениальна зо- ...уудаар зоригжуулагдаһан, бу- ...онгол хэлэнэй ба литерату- ...кафедрын гэшүүд һуралсалай ...плинэнүүдые заалгаяа һурал- ... жэлэй эхинһээ хойшо үн- дэһөөрнь шэнэдхэн һайжаруулһан байна. Языкознаниин асуудалнуу- даар нүхэр Сталинай бэшэһэн классическа зохёолнуудые һурал- салай жэлэй турша дотор семи- нарнууд дээрэ ба бэеэ даажа шу- далаабди. Манай кафедра һурал- салай шэнэ түсэб зохёоһон байна. И. В. Сталинай зохёолнуудые шу- далха түсхай саг бүхы курсануудта үгтэһэн юм. Бурят-монголой язы- кознаниин теоретическэ гол асуу- далнуудынь хэлэн тухай сталинска һургаалай үндэһөөр тайлбарилаг- даһан байна. Кафедрын гэшүүд языкознаниин асуудалнууд тухай И. В. Сталинай зохёолнуудай үн- дэһөөр бурят-монголой языкозна- ниин асуудалнуудые шиидхэхэ ту- хай хэдэн лекцинүүдые багшана- рай мэргэжэл дээшэлүүлхэ инсти- тудай дэргэдэ, мүн ондоо газар- нуудта уншаһан байна.

Һуралсалай жэлэй турша дотор кафедрын гэшүүд һуралсалай дис- циплинэнүүдые зааха ябадалаа нилээд һайжаруулаа. Бурят-монго- лой диалектологиин, фонетикын, морфологиин, синтаксисай асуу- далнууд теоретическэ үндэр хэм- жээндэ тайлбарилагдаа. Языкоз- наниин асуудалнууд тухай И. В. Сталинай гениальна зохёол- нуудай бии болоһоной ашаар эдэ бүгэдэ туйлагдаба. Гэхэтэй хамта кафедрын хүдэлмэридэ ехэ дутаг- далнууд бии.

И. В. Сталинай гениальна зо- хёолнуудаар зоригжуулагдаһан, хэлэ шэнжэлэгшэд бидэнэр, науч- но-шэнжэлэлгын хүдэлмэрые шэ- нэдхэн һайжаруулха ба хэлэ шу- далха дисциплинэнүүдые заалгаяа шэнэдхэн зохёохо ябадалые түр- гөөр дүүргэхын тула бүхы хү- сэеэ зорюулхабди, ушарынь язы- кознаниин бүхы гол һалбаринууд нүхэр Сталинай зохёолнууд дотор гүнзэгы, марксистска тайлбари абаһан байна.

Д. Амоголонов—Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ Бурят-Монголой педагогическа институдай бурят-монгол хэлэ, литературын кафедрые даагша.

> «Һанал бодолнуудай тэмсэлгүйгөөр, сүлөөтэ шүүмжэлэлгүйгөөр ямаршье наука хүгжэжэ ба амжалта туйлажа шадахагүй байна...»
>
> **СТАЛИН.**

Сэсэн мэргэн зохёолнууд

Коммунистическэ обществын ерээдүйн байгуулагшадые хүмүү- жүүлхэ гэһэн хүндэтэ хэрэг бидэ- нэртэ, советскэ багшанарта даал- гагданхай. Ургажа ябаа залуу үетэндэ коммунистическэ үзэл болол хүмүүжүүлхэ хэрэгтэмнай ород хэлэ ба литература заалга багабэшэ һуури эзэлнэ.

Языкознании асуудалнуудаар нүхэр Сталинай бэшэһэн зохёол- нуудай үндэһөөр ород хэлэ заал- гые шэнэдхэн һайжаруулха гээшэ гүрэн түрын ехэ удхашанартай хэ- рэг болоно. Нүхэр Сталинай эдэ гениальна зохёолнуудые би ехэ анхаралтайгаар, гүнзэгыгөөр шу- далжа, конспект табинхайб. Тэрэ- шэлэн түс асуудалаар лекцинүү- дые шагнажа, семинарнуудта ха- баадажа, ехэ юумэ ойлгожо абааб.

Ород хэлэ заахадаа һурагшадай практическа хүдэлмэридэ илан- гаяа ехэ анхарал табидагби. Тэдэн- дээ элдэб янзын бэшэмэл хүдэл- мэри хүүлжэ, грамматикын үндэһэ һуурие һайтар шудалуулжа, эр- дэм мэдэсыень дээшэлүүлдэгби. Һурагшадтаа бэшэмэл хүдэлмэри нарин нигтаар, сэбэрээр хэлгэхэ хэрэгтэй. Тэрээнһээ хүдэлмэриин шанар нилээд дулдыдадаг юм. Һурагшадайнгаа класстаашье, гэр- тээшье хэһэн хүдэлмэриень саг үргэлжэ шалгаха шухала.

Үзэһэн материалаа һурагшадай дабтажа бүхөөр ойлгохын тула грамматическа разбор хэхэдэ ехэ туһатай. Грамматикаар ойлгоһо- ноо шадабаритайгаар хэрэглэхэ дадал һурагшадтаа олгохын ту- лада разборой үедэ тэдэндээ эл- дэб даабари үгэдэг байнаб.

Грамматикын ба литературна уншалгын урогуудай үедэ словар- на хүдэлмэридэ ехэхэн саг үгэдэг байгааб. Мүн энэ хүдэлмэрие олон янзын аргаар үнгэргэхэдэ туһатай юм.

Үнгэрэгшэ һуралсалай жэлэй туршада хэһэн хүдэлмэриимни дүнгүүдые экзаменууд харуулаа. Минии заадаг 5—7 классуудай 127 һурагшадай 123-ниинь экза- мен бариһан ба 4-ниинь намар эк- замен бариха болоһон байна. Экза- мен бариһан 123 һурагшадһаамни 77-ниинь ород хэлээр «5», «4» сэгнэлтэнүүдые абаа. 6-дахи «В» классай һурагшад барандаа «5», «4» сэгнэлтэнүүдтэйгээр экзаме- наа баряа.

Иимэ дүнгүүд болбол языко- знаниин асуудалнуудаар нүхэр Сталинай гениальна зохёолнуудай үндэһөөр ород хэлэ заалгые шэ- нэдхэн хубилгаһанай ашаар туй- лагдаһан байна.

Е. Танская, Улан-Удэ городой басагадай № 2 дунда һургуулиин ород хэлэ ба литературын багша.

Нүхэр Сталинай заабаринуудай үндэһөөр

Языкознаниин асуудалаар И. В. Сталинай зохёолнуудай гараһанһаа хойшо манай республикын научна ба бусад эмхи зургаанууд, бүхы интеллигенци, түбхын түрүүндэ бурят-монгол языкознаниин хүдэл- мэрилэгшэд, өөһэдынгөө алдуу эн- дүүнүүдые шүүмжэлэн элирүүлжэ, тэдэнээ усадхаха зорилгоор ехэхэн хүдэлмэри ябуулаа. Бурят-Монго- лой Гүрэнэй культурын научно- шэнжэлэлгын институдай һаядаа хэблэн гаргахаяа байһан записка- нууд энэ хэрэгтэ ехэ удхашанар- тай. Түс «Запискануудд» соо манай түрүү языковедүүдэй статьянууд гараха байна. Эдэ статьянууд до- тор бурят-монгол языкознаниин алдуу эндүүнүүд элишэлэгдэхэ, гол шухала асуудалнуудыень шиидхэхэ замууд юрэнхы дээрээ хараалагдана. Москвада хэблэгдэ- жэ байгаа, К. М. Черемисовэй бу- рят-монгол—ород хэлэнэй словарь мүн лэ ехэ удхашанартай. Энэ сло- варь соо бурят-монгол хэлэнэй словарна составай гол шухала ху- бинь дансалагданхай. Языкозна- няар нүхэр Сталинай бэшэһэн ге- ниальна зохёолые манай языкове- дүүд өөһэдынгөө хүдэлмэридэ хү- тэлбэри болгоно.

Бурмонгизшье энэ талаар эды тэ- ды хүдэлмэри хэһэн байна. Түб- хын түрүүндэ, өөрынгөө Редакци- онно-издательска Соведые шэнээр эмхидхээ. Редсоведэй составта республикын эрхим специалист- нууд оролсонхой. Бүхы шухала зо- хёолнуудые Соведэй гэшүүд рецен- зилжэ, шэнжэлэн үзэжэ, идейно- политическэ хэмжээень дээшэлүүл- нэ, тэдэ зохёолнуудай хэлэн ба найруулгань эрхим һайн, арадта ойлгогдосотой, тодо һонор байха ёһотой гэһэн эрилтэнүүдые таби- на. Гэхэтэй хамта, авторнууд, ор- шуулташад, редакторнууд ба ре- цензентнүүд рукописьнуудые хэб- лэлдэ бэлэдхэхэдээ хэлэн тухай нүхэр Сталинай һургаалые хүтэл- бэри болгоно.

Бурмонгизай 1951 ондо хэблэн гаргахаяа байһан һуралсалай номууд языкознани тухай нүхэр Сталинай зохёолнуудые үндэһэ болгон заһагдаа. Жэшээлхэдэ, 1, 2, 3-дахи классуудта үзэхэ ород хэлэнэй учебнигүүд үндэһөөрөө хубилгагдан заһагданхай, мүн 5 ба 7-дохи классуудта үзэхэ ород хэлэнэй номууд, 7-дохи класста хамаатай ород грамматикын учеб- ник заһагдаад, гарахаяа байна.

Энээнһээ гадна, уридшалан ха- раалһан түсэб зохёогдоо. Түсэбэй ёһоор 5, 6 ба 7-дохи классуудта үзэхэ бурят-монгол хэлэнэй учеб- нигүүд (морфологи ба синтаксис) нүхэр Сталинай заабариин ёһоор заһагдажа, ерэхэ жэлдэ гара- ха юм. 1952 он дотор 5—6 клас- суудта үзэхэ бүхы предмедүүдэй номууд булта шэнээр заһагдажа хэблэгдэхэ ёһотой. Тэрэшэлэн Д. Амоголоновой ба Д. Абашеевэй зохёоһон, бурят-монгол хэлэнэй орфографическа словарь заһаба- рилагдажа хэблэгдэхэ. БМАССР- эй Минпрос долоонжэлэй һургуу- лида үзэгдэхэ бүхы предмедүүдээр словарьнуудые бэлэдхэхэ гэжэ ха- раална.

Мүнөө дээрээ шиидхэгдэхэ гол шухала асуудалнууд гэбэл, бурят- монгол хэлэнэй хэлэлгын хубинууд тухай асуудал, абтаһан үгэнүүдэй орфографи, терминүүд тухай асуу- далнууд болоно. Эдэ асуудалнуу- дые шиидхэхэ гээшэ манай бурят- монгол языкознаниин хүдэлмэри- лэгшэдэй нангин уялга мүн. Тер- минүүдые эмхитэй болгохо зорил- готойгоор һая байгуулагдаһан тер- минологическа комисси һайнаар хү- дэлмэрилхэ зэргэтэй.

Парти ба правительствын хүтэл- бэреэр манай республикын науч- на хүдэлмэрилэгшэд ба эмхи зур- гаанууд урдаа байһан энэ шухала зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэхэнь лабтай.

М. Имехенов.

Языкознани тухай нүхэр Сталинай мүнхэ зохёолнуудые шудалжа байгаа багшанар, врачууд, инженернүүд, студентнүүд; хүдэлмэришэд ба албахаагшад городской парткабинет дотор үдэр бүри харагдана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: городской парткабинет дотор. М. Минеевэй фото.

Һуралсалдамни туһална

...кознаниин асуудалнуудаар ...И. В. Сталинай бэшэһэн ...нуууд советскэ залуушуулай ...салда айхабтар ехэ удхаша- ...й байна. Нүхэр Сталинай ...сэсэн заабаринууд марк- ...а шэнэ оруулалта болоо. ...эй хамта, И. В. Сталинай ...лнууд соо хэлэн тухай наука ...хүгжөөгдөө, хэлые шэнжэл- ...дорхой заабаринууд үгтөө. ...Сталинай «Марксизм ба ...знаниин асуудалнууд» гэжэ ...ые һайнаар шудалха гээшэ ...үйн багшанарай нангин ... мүн. Тиимэһээнь манай ...удай студентнэр энэ хэрэгтэ ...анхаралаа табина. Хэлэ ба ...атурын факультедэй студент- ...ээ гадна, мүн естествозна- ... физико-математическа, түү- ...факультедүүдэй студентнэр ...Сталинай гениальна зохёол- нуудые гүнзэгыгөөр шудална.

Бурят-монгол хэлэ ба литерату- рын факультедэй студентнэр Сталинай зохёолнуудай гараһанай һүүлээр, нёдондо зун лингвистичес- кэ экспедицидэ хабаадалсаһан байна.

Экспедициһээ бусажа ерээд, И. В. Сталинай һургаалые гүнзэ- гыгөөр шудалхын тулада кружог- то һуралсаа һэм. Тэндэ хэлэн тухай сталинска һургаалаар лек- цинүүдые ба элидхэлнүүдые шаг- нааб. Гадна, хэлэн тухайда хэб- лэгдэжэ гараһан шэнэ литература- тай һайса танилсааб. Эдэ бүгэдэ хадаа хэлые бүри гүнзэгыгөөр шудалха хэрэгтэмни нилээд туһа- лаа. Хэлэн тухай Сталинай һур- гаалые үндэһэ болгон экзаменууд- таа амжалтатайгаар бэлэдхээб.

Д. Доржиев, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ пединститудай студент, Сталинска стипендиат.

Хүдэлмэримнай шэнэдхэн табигдаа

Манай институт болбол нүхэр Сталинай түүхэтэ зохёолнуудай хэблэгдэн гараһанһаа хойшо горь- тойхон хүдэлмэри хэбэ. Республи- ка дотороо хэлэ заадаг олонхи багшанарта И. В. Сталинай гайхам- шаг зохёолнууд тухай ба тэ- рэнэй үндэһөөр һургуулинуудта хэ- лэ заалгые яажа шэнэдхэн табиха тухай зохихо заабаринуудые үгэ- һэн байна. 1950 оной июнь — июль соо болоһон багшанарай курсада хэлэн тухай нүхэр Ста- линай һургаалаар научна ба прак- тическа хэдэн лекцинүүдые педин- ститудай научна хүдэлмэрилэгшэд ба ИУУ-гэй методистнууд уншаа, 1950 оной августда болоһон багша- нарай зүблөөн дээрэ, 1951 оной январьда болоһон зүблөөн дээрэ түс темээр элидхэлнүүд мүн лэ хэг- дээ. Энээнһээ гадна Улан-Удэ горо- дой багшанарай семинар, респуб- ликын эхин һургуулинуудай багша- нарай, дунда ба долоонжэлэй һур- гуулинуудай бурят-монгол ба ород хэлэнэй багшанарай республикан- ска семинар энэ оной март соо үнгэргэгдөө. Үшөө дунда һургуу- линуудай директорнүүдэй семи- нарта, аймОНО-гэй инспектор- нүүдэй ба педкабинедүүдые эрхи- лэгшэдэй семинарта мүн лекци- нүүд уншагдаһан байна.

Языкознаняар нүхэр Сталинай бэшэһэн зохёолнуудай хэблэгдэ- һэнһээ хойшо нэгэ жэл соо һургуу- линуудта хэлэ заалгые шэнэдхэн табиһанай дүн һаяар гаргагдаха, багшанарай хүдэлмэриин практи- ческа зорилгонууд зүбшэн хэлсэг- дэхэ байна. Манай институт баг- шанарай республиканска конферен- ци бэлэдхэлгэдэ мүн лэ шухала анхарал хандуулна.

Д. Дугар-Жабон, бурят-монгол хэлээр ИУУ-гэй методист.

...най зохёолнууд болбол тиимэ ...денческээр хандаха ябадалда ...табина. Нүхэр Сталин бази- ... ба надстройкые класси- ...ар тодорхойлно: **«Базис ха- ...обществын хүгжэлтын түс ша- ...рэхи тэрэнэй экономическа ...уулалта мүн. Надстройка бол- ...обществын политическэ, право- ...шажанай, уранһайханай, фи- ...ско үзэлнүүд ба тэдээндэ зо- ... политическэ, правовой болон ... эмхи зургаанууд мүн боло-** ...(Мүн тэндэ, нюур 5).

...хэр Сталин болбол надстрой- ...орходоо базисай шиидхэхы ...эй байһые харуулна. Базис ... өөртөө зохихо надстройко- ...байдаг. Базисай хубилхатай ...ы болгогдохотой хамта, мүн ...эй дээрэнь байдаг надстрой- ...убилдаг ба үгы болгогдодог ... юм. Шэнэ базис бии болохо- ...тэрээндэ зохихо надстройка ...болодог. Жэшээнь, феодальна ...сай усадхагдахала феодальна ...тройка усадхагдалаг. СССР ... капиталистическэ базисай ...хагдахада, мүн хуушан капи- ...стическэ надстройкоиье усад- ...һан ба шэнэ, социалистическэ ...тройка байгуулагдаһан байна. ...лектическэ ба историческа ...риализм тухай» зохёол соогоо ...Сталин болбол обществын ...лтэдэ түрүү идеянуудэй эл- ...ы, эмхидхэхы, зохёон бай- ...хы агууехэ үүргые харуулаа. ...ознаняар бэшэһэн зохёолнууд ...о нүхэр Сталин марксизм-ле- ...змые хүгжөөхэ зуураа, над- ...кын тон ехэ үүргые этигэмэ ...ор дэлгэн харуулна. Надстрой- ка болбол **«...бүрилдэхэ ба бүхэжэ- хэдэнь өөрынгөө базиста эдэбхи- тэйгээр туһалдаг, хуушан базис ба хуушан ангинуудые эсэслэн үгы хэхэ, усадхаха ябадалдань шэнэ байгуулалтада туһалхын тулада бүхы хэмжээнүүдые абадаг юм»** (Мүн тэндэ, нюур 7).

Базис ба надстройка тухай нүхэр Сталинай заабаринууд советскэ об- ществын ба советскэ гүрэнэй хү- тэлбэрилхы, залан ударидахы гол хүсэн, социализм ба комму- низм байгуулгада гол зэбсэг болог- шо большевистскэ партиин агууехэ зохёон байгуулхы үүргые бүри гүнзэгыгөөр ойлгохо арга боломжо бидэндэ олгоно.

Социалистическэ обществын ус- ловинуудта, шэнэ шанарта бай- далда хуушан шанарта байдалай тэһэрэлтэгүйгөөр ородог хуули ёһонууд тухай нүхэр Сталинай үгэһэн заабари тон ехэ удхаша- нартай байна. Антагонистическэ ан- гинуудта хубааранхай обществын хуули ёһонуудһаа тад ондоо, со- циалистическэ обществын хүгжэл- тын шэнэ хуули ёһонуудые нүхэр Сталин марксистска литературада эгээл түрүүн дэлгэн харуулаа. Хуушан шанарһаа шэнэ шанарта ороходоо тэһэрэлгын замаар оро- дог хуули ёһон хадаа харша анги- нууд боложо хубаарһан общество- до заатагүй байдаг юм гэжэ нүхэр Сталин заана. Зүгөөр, харша анги- нуудгүй обществодо энэ хуули ёһо оройдоошье байхагүй юм. Со- циалистическэ обществын ушар байдалда хуушан шанарта байдал- һаа шэнэ шанарта байдалда оро- дог оролго тэһэрэлгын замаар бо- лодоггүй, харин шэнэ шанарай элементнүүдэй аажамаар сугла- ралгын ба хуушан шанарай эле- ментнүүдэй хосоролгын ёһоор бо- лодог байна.

Тэһэрэлгэгүйгөөр болодог һү- рэлтэ тухай сталинска һургаал болбол социализмһаа коммунизм- да оролгын хуулита байһа- ниие харуулна. СССР дотор ком- мунизм байгуулга хадаа үй- лэдбэриин, наукын ба техникын талаар һүрэлтэтэйгөөр болодог ре- волюционно хубилалтануудтай холбоотой. Волга, Дон, Днепр дээрэ, Крымдэ ба Туркменидэ бод- хоогдожо байгаа, коммунизмын агууехэ барилганууд тиимэ һүрэл- тэнүүдэй эли тодо жэшээ болоно. Атомна энергиие үйлэдбэридэ үр- гэнөөр нэбтэрүүлгэ хадаа үйлэдбэ- рилгын хүсэнүүдые хүгжөөлгэдэ асари ехэ һүрэлтэ болохо байна. Зүгөөр, эдэ һүрэлтэнүүд хадаа тэһэрэлгэ болоо гэһэн, бии бай- гаа үйлэдбэриин харилсаануудые усадхаа гэһэн удхатай бэшэ юм. Эдэ һүрэлтэнүүд болбол советскэ арадые коммунизм байгуулгада элсүүлдэг, советскэ гүрэнөөр эм- хидхэн бэелүүлэгдэдэг ба үйлэдбэ- риин социалистическэ харилсаа- нуудые улам бэхижүүлдэг байха юм.

Языкознаняар нүхэр Сталинай бэшэһэн зохёолнууд наукада твор- ческоор хандахые, начетничест- водо, талмудизмда ба догматизмда эсэргүүсэн эбсэшэгүйгөөр тэмсэ- хые бидэндэ һургана. Марксизм хадаа догмо бэшэ, харин ябуул- гые хүтэлбэрилхэ хүтэлбэри мүн. Марксизмда начетническоор, талмудистскаар хандадаг ябада- лые, түүхын түсхай үедэ маркси- змын зүб байһан заабаринуудые хүгжэлтын бүхы саг үенүүдтэ хэ- рэглэгдэмээр хэбэртэй догмо бол- гохо гэһэн һэдэлгэнүүдые нүхэр Сталин шэнэ зохёолнууд соогоо элишэлэн сохино.

Социалистическэ революциин илаһанай һүүлдэ гүрэнэй хосорхо тухай тобшололые «Анти-Дюринг» гэһэн зохёол соогоо Ф. Энгельсын хэһэниинь мэдээжэ.

«Зүгөөр, капиталистическэ хүреэ- лэлгын байхада, имагтал нэгэ орон дотор социализмын илаад, бусад бүхы оронуудта капитализмын эзэрхэжэ байхада, илаһан социа- лизмын орон болбол капиталисти- ческэ хүреэлэлгээр бута сохигдо- хоёо һанаагүй һаа, өөрынгөө гү- рэниие, гүрэнэй органуудые, таг- нуулай органуудые, армиие һула- руулхагүй, харин али болохоор хүсэтэй болгохо ёһотой гэһэн тоб- шололдо мүнөө үеын оршон байда- лые шудалһанай үндэһэ һуури дээ- рэ советскэ марксистнууд ерэһэн байна», — гэжэ нүхэр Сталин хэ- лэнэ. (Мүн тэндэ, нюур 50).

Яахадаашье алдуутай хадань, формулонуудай нэгыень хаяха, яа- хадаашье зүб хадань, нүгөөдыень — социалистическэ гүрэнэй хүг- жэлтын бүхы үе соо дэлгэрүүлэн хэрэглэхэ хэрэгтэй гэжэ начетчи- гүүд ба талмудистнууд хэлэхэ байна гэжэ нүхэр Сталин заана.

Зүгөөр эдэ формулонууд хоюу- лаа зүб гэжэ марксистнууд мэдэ- нэ. Энгельсын формуло социализ- мын эсэслэн илалгын үедэ, нүхэр Сталинай формуло нэгэ гү, али хэдэн оронууд дотор социализмын илалгын үедэ зүб юм.

Хэлэнүүдэй ниилэлгэ тухай асуудалаар начетчигүүдые ба тал- мудистнуудые элишэлхэ зуураа, нүхэр Сталин иигэжэ харуулна: дэлхэйн хэмжээндэ социализмын илаһанай һүүлдэ, **«...нацануудай үни удаан экономическа, полити- ческэ ба культурна харилсан ажаллалгын эсэстэ түрүүшээр эгээл баяжуулагдаһан единэ зо- нальна хэлэнүүд илгаран гараха, һүүлээрнь зональна хэлэнүүд ара- дуудай хоорондын нэгэн ниитэ хэлэн боложо нэгэдэхэ байна, тэ- рэнь немецкэшье, ородшье, англий- скашьебэшэ, харин национальна ба зональна хэлэнүүдэй эрхим һайн элементнүүдые бэедээ шэн- гээһэн, шэнэ хэлэн байха юм»** (Мүн тэндэ, нюур 54).

«Хэзээдэшье» хубилдаггүй ба бултыень сээжэлдэбэл эдэ догмо- нуудые бүхы үе сагуудта, ажа- байдалай бүхы ушарнуудта хэрэг- лэн, бүхы асуудалнуудые зүбөөр шиидхэжэ болохо тиимэ догма- дуудай суглуулбари мүн гэжэ марксизмые тоолодог начетчигүү- дые ба талмудистнуудые элишэлэн сохихо зуураа, нүхэр Сталин марк- сизмые классическаар иигэжэ то- дорхойлно:

«Марксизм хадаа байгаалиин ба обществын хүгжэлтын хуули ёһо- нууд тухай наука, дарлагдаһан ба мүлжэгдэһэн ниитэ зоной револю- ци тухай наука, бүхы оронуудта социализмын илаха илалта тухай наука, коммунистическэ общество байгуулга тухай наука мүн. Наука һэн туладаа, марксизм болбол нэ- гэ байрандаа байжа шададаггүй юм, — тэрэ хододоо хүгжэжэ, на- рижажа байдаг... Марксизм бол- бол бүхы үе сагуудта заатагүй шу- хала, хубилдаггүй тобшололнуу- дые ба формулонуудые мэдэрдэггүй юм. Марксизм хадаа али бүхы догматизмын дайсан гээшэ» (Мүн тэндэ, нюур 54—55).

* * *

Советскэ наукын саашанхи хүг- жэлтые тодорхойлһон «Марксизм ба языкознаниин асуудалнууд» гэ- һэн нүхэр Сталинай гениальна зо- хёол общественнэ хүгжэлтын хуу- ли ёһонуудые бүри гүнзэгыгөөр ойлгуулан советскэ арадые зэбсэг- жүүлнэ, коммунизм байгуулгын тү- лөө шэн зоригто тэмсэлдэ тэрээ- ниие элсүүлнэ. Хоёр лагерьнуудай — СССР-эй толгойлжо байгаа эб найрамдалай лагериин ба амери- канска империалистнуудаар тол- гойлогдожо байгаа дайн сэрэгэй лагериин—хоорондо шэрүүн шан- га тэмсэлэй боложо байһан ушар байдалда, языкознани тухай бэшэ- һэн нүхэр Сталинай зохёолнууд болбол капиталистическэ системын зайлашагүй хосорхо байһые ба эб найрамдалай, демократиин болон социализмын түлөө тэмсэгшэдэй хүсэнүүдэй илагдашагүй байһые гүнзэгыгөөр ойлгоходоњ бүхы оронуудай түрүү хүнүүдтэ туһална.

В. НИКОЛАЕВ.

Николай Орлов горно-промышленностиин һургуули дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр Галуута-Нуурай рудоуправлениин № 5 түрүү шахтада проходчигоор хүдэлмэрилнэ. Стахановец Орлов мүнөө халаанайнгаа нормо хододоо үлүүлэн дүүргэдэг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. Орлов забой соо байна. **М. Минеевэй фото.**

ИВОЛГЫН АЙМАГТА

АЙМЦЕНТР НОГООРУУЛАГДАНА

Үнгэрэгшэ хабар аймагай центрын эмхи зургаануудай, организацинуудай комсомолецууд ба залуушуул аймцентрээ ногооруулгада эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Улицануудаар набшаһата модонуудые һуулгалгаар Иволгын дунда һургуулиин комсомолецуудай үүсхэлые эндэхи бүхы комсомолецууд халуунаар дэмжэһэн байна.

Мүнөө аймцентртэ тэдэнэрэй хүсөөр һуулгагдаһан модонууд набшалжа, гоё һайханаар ногоорон харагдана. Аймпотребсоюзай чайнын коллектив өөрынгөө һуулгаһан модонуудые хододоо уһална, һайнаар харууһална.

КУЛЬТУРНО-ГЭГЭЭРЭЛЭЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ СЕМИНАР

Аймагай соведэй гүйсэдкомой культурно-гэгээрэлэй таһаг уншалгын байшангууд ба хүдөөгэй клубуудые даагшанарай хоёр үдэрэй семинар һаяхан үнгэргэбэ. Семинарта хабаадагшад «Комсомол — большевистскэ партиин эдэбхитэй туһалагша», «Хүдөө ажахыда гранулированна үтэгжүүлгэ хэрэглэлгэ», «Хабар-зунай хүдэлмэриин үедэ уранһайханай агитбригадануудай хүдэлмэри» гэһэн темэнүүдээр лекцинүүдые шагнаа.

Һүүлээрнь семинарта хабаадагшад хүдэлмэриингөө дүй дүршэлнүүдые андалдан абалсажа, уншалгын байшангуудай ба клубуудай хүдэлмэридэхи дутагдалнуудые усадхаха талаар хэмжээ-ябуулга хараалһан байна.

КОЛХОЗНИГУУДЫЕ НҮҮДЭЛ НАЙМААГААР ХАНГАНА

Саянтын сельпо (түрүүлэгшэнь нүхэр Алашкевич) тарилга дээрэ хүдэлмэрилжэ байһан колхознигууд ба механизаторнуудые нүүдэл наймаагаар таһалгаряагүй хангана. Хрущевой, Калининай нэрэмжэтэ, «Осоавиахим» колхозуудай полевой стануудта тус сельпогой магазинуудай продавецүүд неделидээ хоёр дахин наймаатайгаар гарана. Поли дээрэ хүдэлмэрилэгшэд үргэн хэрэглэлэй эд бараагаар дуталданагүй.

Хабарай тарилгын эхилһэнһээ хойшо тус сельпо 80 паар кирзэвэ сабхи, 110 метр тюль, 70 метр клиёнко ба хэдэн мянган түхэригэй үргэн хэрэглэлэй бусад эд бараануудые колхознигуудта наймаалаа.

КВАРТАЛЬНА ТҮСЭБ ДҮҮРГЭГДЭЭ

Аймпотребсоюзай заготконторын коллектив металл суглуулгые үргэнөөр ябуулна. Коммунизмын агууехэ барилганuудай фонддо зорюулан металл суглуулха хоёрдохи кварталайнгаа түсэбые июниин 1-дэ сүм дүүргээ. Тиихэдэ үнгэтэ металл суглуулгаар тэдэнэр жэлэйнгээ түсэбые 88 процент дүүргээд байна.

Заготконторын хүдэлмэрилэгшэд металл суглуулгаар воскресннигүүдые хододоо үнгэргэдэг дээрэһээ иимэ амжалтануудые туйлана. Инструкторнууд нүхэд Минеев, Шишкин гэгшэд 35 тонно хара металл, 3 тонно үнгэтэ металл суглуулжа, эрхим жэшээнүүдые харуулаа.

С. Сагадаров.

„5" сэгнэлтэ абаба

Бүхэли жэлэй туршада үзэһэн материалаа һурагшадай хэр зэргээр шудалһыень удаадахи класстаа оролгын ба дүүргэлтын экзаменууд харуулна. Мухаршэбэрэй аймагай Сутайн долоонжэлэй һургуулиин 7-дохи классай һурагшад дүүргэлтынгээ экзаменуудые һайн сэгнэлтэнүүдтэйгээр барая.

7-дохи классай эрхим һурагшад А. Васильев, Б. Цыренжапов, Р. Бариmитова, Ц. Бадмацыренова гэгшэд математикаар экзаменаа «5» гэһэн сэгнэлтэтэйгээр үгэһэн байна. Тэдэнэр бусадшье предмедүүдээрээ һайн сэгнэлтэнүүдые абаа.

И. Нимаев.

Экзаменуудаа һайнаар бариба

Курумканай аймагай Хүшэгөөрэй долоонжэлэй һургуулиин һурагшад дүүргэлгын ба удаадахи класста оролгын экзаменуудые амжалтатайгаар бариба. 4-дэхи «А», «Б» классуудай һурагшад ород хэлээр бэхи знанитай байһанаа экзаменууд дээрээ харуулаа. Тэдэнэй олонхинь энэ предмедээрээ һайн сэгнэлтэнүүдые абаа.

Энэ жэлдэ 7-дохи классые 13 һурагшад дүүргэхэнь. Һурагшад экзаменуудаа эрхим ба һайн сэгнэлтэнүүдтэйгээр үгэхые оролдоһон байна. Ород хэлээр экзаменаа 9 хүн «5», «4» ба дүрбэн хүн «3» гэһэн сэгнэлтэнүүдтэйгээр барая.

Һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэдхэнэ

Кяхтын бурят дунда һургуулида (директорынь нүхэр А. Атутов) һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэдхэл эршэмтэйгээр ябуулагдажа байна. Һургуулиин гэрые капитальнаар заһабарилхын тула тёс болон хюрөөдэгдэһэн модонууд ехээр бэлэдхэгдэнхэй. Ахалагша классуудта экзаменуудай дүүрэхэлээр заһабариин хүдэлмэри эхилхэ юм.

Тиихэдэ һуралсалай жэлэй эхилтэр һурагшадай байха ниитын гэр, кухни барихын тула бэлэдхэл ябуулагдажа байна.

Д. Бадмажапов.

Һурагшадай воскресник

Бичурын аймагай Калининай нэрэмжэтэ томодхогдоһон колхоздо залуушуулай воскресник эмхидхэгдээ. Воскреснигтэ хабаадагшад сабшалангай газарые шулуу бургааһанһаань сэбэрлээ.

Тус воскреснигтэ Петропавловскын эхин һургуулиин һурагшад эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, сабшалангай 10 гаран гектар газарай шулуу сэбэрлэһэн байна.

Ф. Степанов.

ХИТАДАЙ АРАДАЙ ЦЕНТРАЛЬНА ПРАВИТЕЛЬСТВОТАЙ БАТАЛҺАН ХЭЛСЭЭЕ ТҮБЭДЭЙ ХҮН ЗОН ДЭМЖЭНЭ

ПЕКИН, июниин 17. (ТАСС). Түбэдые амгалан ёһоор сүлөөлхэ хэмжээ-ябуулганууд тухайда Түбэдэй нютагай правительствын ба Хитадай Арадай Республикын Центральна правительствын хоорондо баталагдаһан хэлсээе Түбэдэй хүн зон эдэбхитэйгээр дэмжэнэ гэһэн мэдээсэлнүүдые Синьхуа агентство дамжуулба.

Ганьсу провинциин Тяньчу гэжэ автономно районой 5 мянган түбэдүүд хэлсээ дэмжэхын тулада олониитын демонстраци эмхидхэбэ. Холын районуудай нүүдэл малшад демонстрантнуудай дунда ябаа.

Хитадта партийна һургуулинууд байгуулагдаа

ШАНХАЙ, июниин 16. (ТАСС). 1950 оной зун Хойто Цзянцудахи Янчжоу, Наньтун, Тайсин ба Яньчэн городуудта үдэшын партийна һургуулинууд нээгдээд, тэндэ компартиин залуу гэшүүд һуралсажа байна гэжэ «Цзефанжибао» газетэ мүнөөдэр мэдээсэбэ.

1950 оной намарай ба үбэлэй турша дотор тиимэ һургуулинууд Хуарвань, Жугао, Тайчжоу, Синхуа, Шуянь, Илинь, Дункань городуудта байгуулагдаа.

Үнгэрһэн жэлэй зун компартиин 5000 залуу гэшүүд эдэ һургуулинуудые дүүргэбэ.

Вильгельм Пиктэ Тольяттиин эльгээһэн телеграмма

РИМ, июниин 16. (ТАСС). Римдэ боннско канцлер Аденауэр гэгшын ерэһэнтэй дашарамдуулан, Пальмиро Тольятти Германиин социалистическэ единэ партиин түрүүлэгшэ Вильгельм Пиктэ телеграмма эльгээбэ, тэрээн соонь иигэжэ хэлэгдэнэ:

«Эдэ үдэрнүүдтэ Римдэ де Гасперитэй Аденауэр уулзажа байна. Итальянска арадай ба германска арадай ажана тэниглэн амгалан байдалда эсэргүү шэнэ аашануудые бэлэдхэхын тулада американска империализм тэдэниие ашаглана.

Итальянска арадай эдэбхитэй олонхид эдэ аашануудта эсэргүүсэн тэмсэнэ гэжэ Германиин эб найрамдалай ханинарые, хүдэлмэришэд, ажалшад ба бүхы үнэн патриодуудые мүнөө этигүүлхые хүсэнэб. Бидэнэр германска арадай нэгэдэлэй түлөө, демократическа Германие һэргээн байгуулхын ба бэхижүүлхын түлөө тэмсэнэбди. Советскэ Союзда ба арадай демократиин оронуудта эсэргүү дай тухирха зэбсэг болгон германска милитаризмые һэргээн бодхоохо ябадалые бүхы итальянска арад эридээр буруушаана.

Клерикальна правительствын зүгһөө айлгаха ба хууран мэхэлхэ арга хэрэглэһэн болобошье, итальянска һунгагшадай 40 процент шахуунь эб найрамдал хамгаалхын түлөө тэмсэдэг партинуудые тойрон һүүлэй һунгалтануудай үедэ жагсаа. Эб найрамдалай эдэ хүсэнүүд хадаа американска империалистнуудай ба тэдэнэй зарсанарай гэмтэ түсэбүүдые эбдэхээр эрид шиидэнхэй юм. Империалистнууд Советскэ Союзда эсэргүү агрессивнэ авантюрада Италиие хэзээдэшье хабаадуулхагүй, Германиин нэгэдэлэй ба демократизацилгын түлөө, эб найрамдалай ба социализмын түлөө тэмсэлдээ шэнэ амжалтануудые туйлахыень хүсэжэ, ажалшадай һанал нэгэдэлгын ёһоор германска арадые амаршална».

Кореядэхи дайнай ябуулганууд тушаа

ВАШИНГТОН, июниин 16. (ТАСС). Хойто корейскэ эрьеын батарейнүүд «Томпсон» гэжэ американска эскадренна миноносецые «гэмтээгээ» гэжэ далайн министерство соносхобо. Эсминецын командын дунда алагдаһан ба шархатаһан хүнүүд бии. «Томпсон» гэжэ эсминец хадаа Кореядэхи дайнай ябуулгануудай үедэ шэнгээгдэһэн гү, али гэмтээгдэһэн американска наймадахи корабль болоно.

КОРЕЯДЭХИ СОБЫТИНУУД

АРАДАЙ АРМИИН ГЛАВНА КОМАНДОВАНИИН МЭДЭЭСЭЛ

ПХЕНЬЯН, июниин 18. (ТАСС). 38-дахи параллельһээ хойгуурхи райондо Арадай армиин частьнууд Хитадай һайндуратантай нигта хани харилсаатай ябажа, американо-английска интервентнүүдэй ба лисынмановска сэрэгүүдэй үсэд атакануудые амжалтатайгаар гэдэргэнь сохижо үргэлжэлһөөр гэжэ Корейскэ Арадай-Демократическа Республикын Арадай армиин Главна командовани мүнөөдэр мэдээсэбэ.

Зүүн эрьедэ дайлалдажа байгаа Арадай армиин, эрье хамгаалгын частьнууд Чхонижинь портын райондо дайсанай 2 тральщигые ба 1 эсминецые шэнгээбэ.

Һүниин бомбардировочно авиациин нэгэ соединени Инчондо горючитай американска складуудые ба хангалгын портовой складуудые, мүн Иондынпхоохи американска аэродромые бомбодобо.

Дайсанай самолёдуудые агнан буудагшад июниин 18-да дайсанай 6 самолёдые унагаагаа.

Партизануудай тэмсэл тухай

ПХЕНЬЯН, июниин 17. (ТАСС). Корейскэ газетэнүүд ба журналнууд, тэрэшэлэн Кореяын центральна телеграфна агентство американска интервентнүүдэй тылдэ партизанска хүдэлөөнэй үргэн далайсатай болоһон тухай мэдээсэнэ. Урда Кореяын бүхы хүн зон партизануудые дэмжэнэ.

Урда ба Хойто Кенсан провинцида дайлалдадаг Пак Чон Гын гэгшын партизанска отряд ба Кир Бон Пхар гэгшын командалдаг партизанска отряд хэдэн зуун хүнтэй байһанаа мүнөө олон мянган хүнтэй партизанска соединенинүүд болоо. Урда ба Хойто Чолла провинцинуудта дайлалдадаг Ле Ген Санай отряд партизанска ехэ соединени болоһон байна. Партизанууд ехэ районуудые сүлөөлнэ.

Арадай армида ба Хитадай һайн дуратанда бүхы талаар туһаламжа үзүүлхэ зуураа, партизанска отрядууд интервентнүүдэй штабуудые үгы хэнэ, дайсанай хэлхээ холбооe эбдэнэ, тэрэнэй тылые гүримгүй болгоно, дайсанай хүнүүд ба техникые ехэ гээлтэ хоролтодо оруулна.

Американецууд ба лисынмановецууд партизануудта эсэргүү хэһээлтын ехэ отрядые эльгээһэн байна. Бүхы апрель һарада, мүн майн эхеэр Дедоксан ба Ночисан ууланuудай райондо партизануудай үсэд шанга байлдаанууд болоо. Лисынмановска армиин 2-дохи, 3-дахи, 5-дахи, 7-дохи ба 9-дэхи пехотно дивизинүүдэй частьнууд 49 үдэрэй шанга байлдаануудта ехэ гээлтэ хоролтодо ороо. Партизанууд 29 реактивна ехэ буу, 17 миномёт, 94 пулемёт, олон зуугаад винтовко, снарядууд ба һомонууд, 9 радиоустановко абаһан байна.

Французска Национальна суглаанда һунгалтанууд

ПАРИЖ, июниин 17. (ТАСС). Национальна суглаанда һунгалтанууд энэ үдэр үглөөнэй 8 часта бүхы Франци дотор эхилбэ. 24.602 мянган һунгагшад бүридхэгдөө.

Национальна суглаанда бүхы дээрээ 625 депутадууд, Шэнэ Каледониһоо ба Океаниһаа 2 депутат һунгагдаха байна. Энэ тооһоо 544 депутадуудынь метрополидо, бусадынь далайн саанахи территори дээрэ һунгагдаха юм.

Францидахи парламентска һунгалтанууд тушаа

ПАРИЖ, июниин 18. (ТАСС). Парламентда һунгаһан һунгалтануудай дүнгүүд тухай бүрин мэдээнүүд мүнөө хүрэтэр толилогдоодүй. Һунгуулиин хэдэ хэдэн округуудта голосуудые тоолоһоной зарим дүнгүүд юу харуулнаб гэхэдэ, һунгуулиин кампаниин үедэ коммунистическэ партиин гэшүүд тушаа полицейскэ хэрзэгы аашануудай ба фашистска терророй хэгдэбэшье, абаһан голосуудайнгаа тоогоор энэ парти түрүү һуури эзэлнэ. Тоологдоһон 17.103.493 голосуудһаа, эсэргүүсэлгын республиканска ба антифашистска союз (коммунистнууд ба тэдэниие дагагшад) голосуудай 25,76 процентые абаа гэжэ мүнөөдэр 12 час 30 минутада соносхогдобо. «Французска арадай нэгэдэл» гэжэ өөрыгөө нэрлэһэн деголлевско парти (РПФ)—20,84 процентые, социалистическэ парти —15,15 процентые, католическа парти—МРП («Арадай республиканска хүдэлөөн»)—12,18 процентые, «Дулдыдангибэшэнэрэй ба таряашадай союз» (һунгуулиин баруунай блок)—11,98 процентые абаа. Бусад голосууд элдэб жэжэ партинуудай хоорондо хубаагдаа.

Франс Пресс агентствын мэдээнүүдэй ёһоор, дүрбэдэхи һунгагша бүхэн голосованида хабаадахаяа арсаһан ба дүрбэдэхи һунгагша бүхэн коммунистнуудай түлөө голосовалһан байна. Коммунистнуудай түлөө голосовалхадаа, французска арад эб найрамдал хүсэдэгөө харуулаа. Тиин, дайнай политикые һаадгүйгөөр бэелүүлхын тулада элдэб арга мэхэ ба хардалгын туһаламжатайгаар коммунистическэ партиие гансаардуулха гэһэн французска реакциин түсэбые французска ажалшад эбдэбэ. Французска арад зон дай хүсэнэгүй, харин правительствын ябуулжа байгаа политикые буруушаан шүүмжэлнэ гэжэ июниин 17-ной голосовани тодорхойгоор харуулаа.

577 депутатска һууринуудые хубаарилга тухай «Се Суар» газетын мэдээнүүдэй ёһоор, коммунистнууд 103 һуури, социалистнууд—98, РПФ—111, МРП—85, «Дулдыдангибэшэнэрэй ба таряашадай союз»—82, «Зүүнэй республиканецуудай нэгэдэл» (баруунай бүлэглэлгэ, тэрэнэй гол ядронь радикалнууд ба ЮДСР—«эсэргүүсэлгын демократическа ба социалистическэ союз»)—86 һуури абаһан байна.

Эдэ мэдээнүүдһээ харахада, эгээн олон голосуудые абаһан коммунистнууд һунгуулиин антидемократическа буруу системэһээ шалтагаалан, Национальна суглаанһаа олохон мандадуудые гээжэ магадгүй, гэбэшье тэдэнэр парламентска ехэ группа болон, ажалша олониитын интересүүдэй түлөө тэмсэлээ үргэлжэлүүлжэ шадаха байна.

ДСНФ-гэй бүлэг депутадуудай бэшэгые Финляндска сейм хаража үзэбэ

ХЕЛЬСИНКИ, июниин 16: (ТАСС). «Стела Поларсиин» хэрэг гэдэг тушаа ДСНФ-гэй бүлэг депутадуудай бэшэгые финляндска сеймдэ июниин 14-дэ хаража эхилбэ. Энэ бэшэг соогоо депутадууд хадаа арадта эсэргүү заговор эмхидхэгшэдые харюусалгада хабаадуулхые ба өөрынгөө уялгануудта хайша хэрэгээр хандаһанайнь түлөө юстициин канцлер байһан Тарьянне гэгшые хэһээхые эриһэн байна. Тарьянне гэмтэдые далдалжа байгаа гэжэ бэшэг соонь заагдаба.

«Стела Поларси» гэжэ хэрэг Эхэ орондоо урбаһан шэнжэ шанартай ба реваншистска шэнэ дай бэлэдхэхэ ябадалда шэглүүлэгдэһэн байгаа гэжэ сеймын депутадууд—арадай демокрадууд Тайнио, Аалтонен Рюэмя ба Сюльви-Кюллики Кильпи гэгшэд тэмдэглэбэ.

Заговор эмхидхэгшэд гитлеровецүүдтэй, мүн американска империалистнуудтай нигта холбоотой байгаа гэжэ Аалтонен тэмдэглэбэ. Заговор түхеэрэгшэд Советскэ Союзда эсэргүү шпионаж хээд хизаарлаагүй, харин 1944 ондо ба 1945 оной эхеэр засагые гартаа оруулха гэжэ эрмэлзэһэн байна гэжэ Аалтонен тэмдэглэбэ. Финляндиин генеральна штабай элитэ ажал-ябуулагшад энэ хэрэгтэ хамаатай юм, мүн Фагерхольмын урдын правительствын гэшүүд, юстициин канцлер ба финскэ армиин генералитет заговор эмхидхэгшэдэй түсэбүүдые дэмжэбэ гэжэ Аалтонен хэлэбэ.

Энэ хэрэг хадаа СССР-тэ эсэргүү реваншистска дайнай түсэб зохёохо зорилготой байгаа гэжэ оратор тэмдэглэбэ. Заговор бэлэдхэгшэдые ба тэдэнэй туһамаршадые шэрүүн хатуугаар хэһээхые эринэбди, гэжэ Аалтонен хэлэбэ, манай орондохи дай үүдхэгшэд зэбсэгээ хуряагдаха ёһотой. Финскэ арадай олонхид антисоветскэ заговорнуудые хэзээдэшье һайшаахагүй гэжэ бидэнэр мэдэнэбди.

Спорт

Облпрофсоведэй кубок абахын түл...

Футболоор Бурят-Монголой ... профсоведэй кубок абахын ... мурысөөн профсоюзна спорт... обществонуудай дунда үнгэрг... жэ байна. Энээндэ «Строит...», «Байкал», «Локомотив» (П...), «Локомотив» (транспорт), «Н...ки» станциин «Локомотив», «Ш...тёр» (Сэлэнгэ) командануud ... Эрийскэ леспромхозой футбо... нар хабаадалсана.

Түрүүшын матчда «Бай...» ПВЗ-гэй 2-дохи «Локомотив» ... манланууд уулзаа. Паровозо... гоьчо заводой залуу футболис... нэтэрүү шангаар тэмсэбэшье ... гэһэн тоотойгоор байкала... шүүгдэ...

Түмэрзамайхидай стадион ... рэ болоһон матчда, полиин ... 5—4 гэһэн тоотойгоор «Строй...» командада шүүгдэһэн байна. ... «Пищевик» командын футбол... нар өөһэдынгөө спортивна та... дээрэ ПВЗ-гэй 3-дахи «Локо...тив» командатай наадаха ... 2:1 гэһэн тоотойгоор илагда...

СССР-эй хахад финал... турнир

Шатараар Свердловскдэ бол... байгаа СССР-эй хахад фина... турнирта манай республикы... лөөлэгшэ, мастерта канд... Юрий Шапошников хабаада...

Тэрэ хадаа 10-дахи турт... раинын мастер Банник ... шүүһэн ба 11-дэхи турта Ге... (Одесса) илагдаһан байна. 12-... турта нүхэр Шапошников ... Любимскиие (Москва) ... үшөө нэгэ илалта туйлаба. 13-... хи турта тэрэ хадаа мастер П...сян гэгшэтэй (Москва) ... Тингэжэ 13-дахи турай удаа... нүхэр Шапошников 7,5 оч... болоһон ба үшөө 6 парти ... байна.

Мастерай нэрэ зэргэтэй бол... тулада энэ турнир дээрэ 10,5 ... абаха хэрэгтэй юм.

А. Игу...

Театр колхоздо зүж... табина

Бурят-Монголой гүрэнэй ... вижной драматическа театр ... харшэбэрэй аймагай «Комс...» колхозой гэшүүдтэ «Тайш...» ташуур» гэжэ зүжэг һаяхан ... руулһан байна. Колхозой ... үбгэн залуугүй клубтаа ... энэ зүжэгые ехэ һонирхон ...

У. Азар...

Харюусалгата редак... орлогшо Ц. Б. БУДА...

МҮНӨӨДЭР УЛАН-УДЭ...

«ПРОГРЕСС» кинотеатрта — «... шадай үетэн» (12, 14 часу...) «Варшавска премьера», (16, 18, 2...) часуудһаа ба 23 час 30 минут...

«ЭРДЭМ» кинотеатрта — «... (үдэрэй 11, 13 часуудһаа).

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—23, заместителя редактора—7-85, отв. секретаря—3-23. Отделов: партийной жизни, культуры и быта—4-52, сельскохозяйственного и промышленности—6-84, мест. информации и писем — 6-64. Для междугородных переговоров — 16.

Н—03620. ...ография Управления полиграфической промышленности, издательств и книжной торговли при Совете Министров БМАССР. Тираж 10...